

Мулдиз
Модек

КЕУДЕМЕ

Кокала үйрек

КЕЛІП ҚОНСА...

Жұлдыз Райымбекқызы ТОЙБЕК

1967 жылы 19 ақпанда дүниеге келген. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің журналистика факультетін бітірген.

Ширек ғасыр Қарағанды облыстық «Орталық Қазақстан» газетінің бөлім меңгерушісі және Халықаралық «Қазақстан-Заман» қоғамдық-саяси газетінің Қарағанды облысы бойынша меншікті тілшісі болып қызмет атқарды.

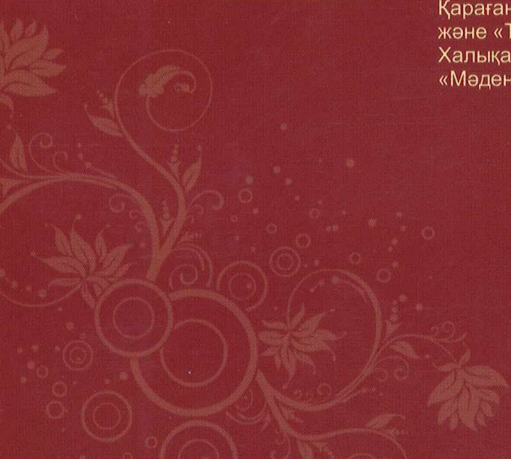
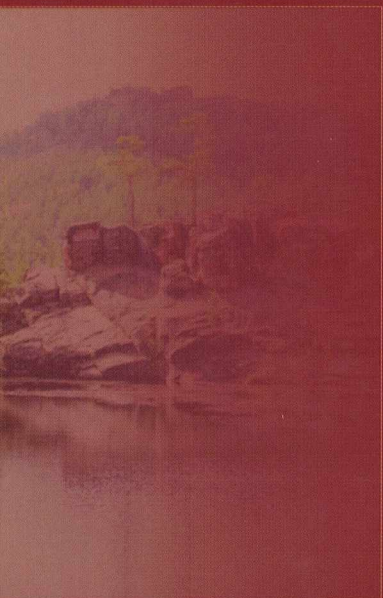
Нұр – Сұлтан қаласындағы Л.Гумилев атындағы Журналистика және саясаттану факультетінде аға оқытушы, «Еуразия университеті» газетінде журналист, Қазақстан Республикасы Ұлттық музейдің «Мәдени мұра» журналында Бас редактор қызметтерін атқарды.

Қазір ҚР Ұлттық музейдің Баспасөз хатшысы. Қазақстан Журналистер одағының мүшесі. Бірқатар ақындар айтысының жүлдегері. Туындылары көптеген ұжымдық жинақтарға енген.

«Көтердім ақ желкенін жыр кемеңіз» (поэзия) және «Арқаның ару қыздары» (портреттер кітабы) жарық көрген.

Халықаралық «Шабыт» фестивалінің дипломанты.

Қарағанды облысы әкімінің «Алтын сұңқар» және «Тіл жанашыры» сыйлықтарының иегері. Халықаралық Қазақ Творчестволық бірлестігінің «Мәдениет майталманы» медалінің иегері.

Жұлдыз
ТОЙБЕК

КЕУДЕМЕ КӨКАЛА ҮЙРЕК КЕЛІП ҚОНСА...

Алматы
2019

ӘОЖ 821.512.122

КБЖ 84 (5каз)

Т 49

«Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігінің
Тіл саясаты комитеті «Мәдениет және өнер саласындағы бәсекелестікті
жоғарылату қазақстандық мәдени мұраны сақтау, зерделеу мен насихаттау
және мұрағат ісінің іске асырылу тиімділігін арттыру» бағдарламасы
«Әдебиеттің әлеуметтік маңызды түрлерін сағып алу, басып шығару және тарату»
кіші бағдарламасы бойынша жарық көрді»

Тойбек Ж.

Т 49 **Кеудеме көкала үйрек келіп қонса.../ Ж.Тойбек** – Алматы: «Қазақ
энциклопедиясы», 2019. – 86 бет.

ISBN 978-601-7967-14-7

*Белгілі ақын, журналист Жұлдыз Тойбектің бұл кітабына жүректен
шыққан жырлары топтастырылған.*

ӘОЖ 821.215.122

КБЖ 84 (5каз)

ISBN 978-601-7967-14-7

© Тойбек Ж., 2019

© «Қазақ энциклопедиясы», 2019

ДАУЫС

Елтаңбамын –

Киіз үй туырлықпын,
Кеңестің кертартпа
Уын жұттым.
Арайлы Азат елдің белгісі боп,
Төбеме Тәуелсіздік туын тіктім!

Әнұранмын –

Асқақтаған ұлы Рухпын!
Туған жерді тербеген ұлылықпын.
Ұлы дала дауысын мойындаған,
Ел таныған Еуразия құрылықпын!

Көкбайрақпын –

Ашық аспан тыныштықпын!
Төрінде желбіреген ырыс-құттың.
Күнді іліп, Қыран құс қанатына,
Қара бұлтты қақ жарып,
тіліп шықтым!

ЭЛЕГИЯ

Әйнектің ар жағында Күз жылайды,
Әйнектің бер жағында Қыз жылайды.
Жап-жасыл жапырағын шашып алып,
Қос тағдыр мұңға батып, тұнжырайды.

Жүйткіді ала бұлттар аласұрып,
Жіберген қыз шат күнін таң асырып.
Аспан – әлем, түтігіп төніп қарар,
Ақша бұлт кеткен екен қайда асығып?!

Көкке ұшып қыз байғұстың бал қиялы,
Құс та кетті тастай сап бар ұяны.
Желкілдеген желегі желге ұшқан,
Бұтақта қара қарға жарбияды.

ҚАЗАҚ ӘЙЕЛІ

Қазақ әйелі – жаралған-ау асылдан,
Тектілігін сақтап келген ғасырдан.
Баласы үшін құрбан етіп өздерін,
Ерлерінің жамандығын жасырған.

Қазақ әйелі – қай дауылдан тосылар,
Ала қапты арқалаған – осылар.
Боталарын қастарына жетектеп,
Тар жолдарда көш бастаған осы – нар.

Азаматқа бергісіз жан – арыстай,
Ақыл қосқан қиын шақта қалыспай.
Гүлдей нәзік жанға тікен қадалса,
Ашуланып, атылады – барыстай!

Ұрпағы үшін үзілмейтін күдері,
Қазақ әйелі – ұлтымыздың тірегі!
Шуағынан нәзіктің нәр алып,
Лүпілдеген ер-азамат жүрегі.

Қазақ әйелі – намысшыл да қайратты,
Тәуекелге талай басын байлапты.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Қолда, Алла, әйелдерін Қазақтың,
Құлатпайтын қолындағы байрақты!

МОЙЫН

Ер – азамат шаңырақтың иесі,
Жаулықтының арқа сүйер киесі.
Азаматтың бүлдіргені білінбес,
ал әйелге жұға қалар күйесі.

Ер – азамат шаңыраққа мұрагер,
Ұл туды ма? –
деп алдымен сұрар ел.

Қызды қойшы,
жат-жұрттыққа жаралған,
Деп елеусіз қала берер қына бел.

Ер – азамат отбасының тірегі,
Асырайды білімі мен білегі.
Қалтарыста тағы қалыс қалады,
Әйел атты босағаның жүрегі.

Ер – азамат отбасының айбары,
Ол бар кезде бала-шаға жайдары.
Сыңары жоқ нәзіктінің сәні жоқ,
Үйір болар қайдағы мен жайдағы.

Әйел – мойын,
ер – азамат бас болар,
Деп біреуі ақыл айтып, жар салар.
Мейлі, мейлі бәріне де келістік,
Дұрыс сөздер көкейіңе дөп қонар.

Бірақ бір сөз оралады ойыма,
Нәзіктілер,
нәзікпіз деп мойыма.
Мойын қайда бұрылса,
бас та сонда,
Екендігін ер – азамат мойында!

АҚЫННЫҢ ҮЙІ

Ақынның үйі, қарағым – бұл ақынның үйі,
Қалдырдым мен кітабымды шашылған күйі.
Қағаз деп оны қоқысқа лақтыра көрме,
Парақтары ашылып, оқылсын жиі!

Білмейсің сен – не екенін ақынның күйі,
Фәнидің көп қой, оларға тосыннан сыйы.
Ақын ғой, ол өмірін жырмен өлшейтін,
Дүние жинауға ешқашан жетпейтін миы!

СЕЗІМ

Шалғайда еді – тұрағың,
Жеттің бе, мені емдеуге.
Тарасын жылы шуағың,
Қыса түс, ыстық кеудеңе.

Жанарыңнан тұнған мұң,
Сезімді көрдім жылт еткен.
Сындырам ба деп қорқамын,
Алдыңда сенің мүлт кетсем.

Көздерің жылы, тұңғиық,
Қарайсың жиі ұрлана.
Жүрекке үнсіз сыр құйып,
Жымия күлдің нұрлана.

Арқаның самалындай боп,
Желпідің майда – келбеттім,
Домбыраның шанағындай боп,
Келтіріп күйді – тербеттің!

БАСҚА БАУДЫҢ ӨРІГІ

Не боп кетті мына менің өмірім,
Кір шалды ма ақ көйлектің өңірін.
Ілкі сәттің қызуына беріліп,
Таттың ба сен
Басқа баудың өрігін.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Содан, бәлкім,
Ләззат алып ерідің.
Соны аңсайма оңашада ерінің.
Жел сезімнің жетегінде жүргенде,
Үркіп кетіп жүрмесін өз
Елігің!

КИЕ ҚОНҒАН

Болған соң Қарқаралы, Қаракесек,
Тастайын сөздерімді кесек-кесек.
Киелі топырақтың қызғалдағы ем,
Қояйын шабытымды көсеп-көсеп.

Бұл жерде Қазыбектей бабам туған,
Мәдиім Түндіктіге бетін жуған.
Тәттімбеттің күйімен тербетіліп,
Мақпал қыз асыр салып көбелек қуған.

Жүрсек те тіршіліктің әлегімен,
Кеудемді тырмалайды әлі өлең.
Еркелеп Өсібайдың бауырында,
Өскенбіз Жүсекеңнің әуенімен.

Тербелемін Балқантаудың гүлі боп,
Төгілемін өр Қасымның жыры боп.
Шаршы топтың алдына шыққан кезде,
Сөйлеймін Қазыбек бабам үні боп.

Кеудемді бала кезден шабыт қысқан,
Бақытымды тапқанмын – өлең құстан.
Дүр ақын Кемпірбайдың ұрпағымын,
Кеудесінен көкала үйрек ұшып шыққан.

Сөйлеген сөздерімнің жалғаны жоқ,
Нар ақыннан айтар сөздің қалғаны жоқ.
Кеудеме көкала үйрек келіп қонса,
Шіркін-ай, бұл Жұлдыздың арманы жоқ!

ТАУ ҚЫЗЫМЫН

Туған жер – Балқантауым, Қарқаралы,
Сымбаты асқан сұлу Арқадағы.
Көк күмбезге таласып шың құздары,
Жұпар иісі аңқыған аршалары.

Биікке қарап өскен тау қызымын,
Көргенмін орман, бұлақ, бау қызығын.
Алып таудай қорғаным – халқым да бар,
Көтеретін қызының бар қылығын.

Тауымның қойнауына киік толған,
Басына алтын тәж бен кие қонған.
Өскен соң заңғар таудың ортасында,
Өмірде ұрпағы да биік болған.

Қарқаралым – ұсынған елге төрін,
Масатыдай құлпырған жерім-керім.
Шатқалдар аясында тостағандай,
Сырларын жасырады Шайтанкөлім.

Тау – шежіре, жатыр бүгін ғасыр әнін,
Жағасында майысқан тал, құрағым.
Суы бал, жері шүйгін топырақтың,
Саф ауасын бір жұтуға асығамын.

Сағыныш қой жаныма әр өскен тал,
Туған елім қызынды құшағыңа ал.
Ұрпағы ұран етіп, атой салған,
Қарқабат анамыздай құрсағым бар.

Туған жердің бақыты – ұл мен қызы,
Шаттықтан күлімдесін нұрлы жүзі.
Маңдайы жарқыраған ұрпағына,
Қол бұлғайды алыстан шың мен құзы.

КӨК АЛМА, ҚЫЗЫЛ АЛМА

Көк алма, қызыл алма, алма, алма,
Тіл үйірер, шекер ме әлде бал ма?

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Дәмі кетер тістелеп, тастай берсең,
Көзің тоймай, аузыңа бәрін салма!

Алманың бәрі бірдей көрген жанға,
Ішінен ең тәттісін тауып, таңда.
Қызығам деп құрт түскен қызылына,
Қолдағы көк алмадан қапы қалма!

ТАБА АЛМАДЫМ ЕМІМДІ

Түсінбедім, түртті ме әлде шайтаным,
Өкпелетіп тағы сені қайтардым.
Артық кеткен қылығымнан қысылып,
Қабағымды басты қалың қайта мұң.

Білем бәрін, ұнаттың сен жүрекпен,
Сәттерің көп шуағыңмен гүл еккен.
Күйіп-жанып, сезім сырын шертсең де,
Кезім жоқ-ау жаным қалап, дір еткен.

Өзің бәлкім, дұрыс тауып теңінді,
Байқамайсың менің артық-кемімді.
Аласұрып жанға дәру іздеген,
Таба алмадым, бірақ сенен емімді!

ҚАЙЫҚТАР КҮНДЕ КЕЛМЕЙДІ

Өмір – теңіз бетінде,
Жүзбес әркім балықтай.
Өкпек желдің өтінде,
Бағынды тап, жалықпай!

Тумаса да, баркыт күн,
Уақыт емші – емдейді.
Тәуекел деп тас жұтқын,
Қайықтар күнде келмейді!

Желкенін көтер, желбірет,
Ауыздықта асау толқынды!
Өмірді сүйсең, елжіреп,
Сыйлайды бақыт мол күнді!

ЖАЗЫЛМАҒАН ЖЫРЫМДЫ...

Уақыт-емші, сен, мені емдемедің,
Еншім кетіп барады сенде менің.
Аласұрып барасың қайда асығып,
Періште емес – сен дағы
пенде ме едің?!

Бәйгеге жаңа қосқан жараулы аттай,
Уақыт – тұлпар,
барасың аялдамай.
Жазылмаған жырымды өтінемін,
Қалдырып кет, өзіңмен жетекке алмай.

Уақыт – әділ төреші
ақ, қараға,
Өзімді алдап, өзгеден бақ табам ба?!
Өлең сөзді өрнектеп өре алмасам,
Билігінен уақыттың ақталам ба?!

Келеді жыр маржанын жинап тергім,
Өткен күнде белгі жоқ дейтіндер кім?!
Жыр тауына өрлесе өлендерім,
Келер күнге қалдырған менің белгім.

ЖЫРЫМ ҚАЛДЫ...

Жырым қалды туысқанның табанында,
Жырым қалды жетім бала қабағында.
Қарашаны қара өгіздей сүйреймін деп,
Қайнамаппын қара өлеңнің қазанында.

Жырым қалды сәбидің бесігінде,
Жырым қалды жат босаға есігінде.
Жүргенде тіршіліктің тоқпағымен,
Қаланбаппын өлең – кірпіш кетігіне.

Жырым қалды сүйгенімнің құшағында,
Жырым қалды налыған құса-мұң да.
Қадірін қара сөздің кештеу ұғып,
Жырым қалды туылмай құрсағымда.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

ҰЛЫ ТҰЛҒА ТОҚТАРҒА

Жарқырайды Қарқаралы – оттарың,
Ақын шыққан, батыр шыққан – от-жалын.
Қасиетті топырағында Қазақтың,
Нас батыры туған екен – ТОҚТАРЫМ!

Елі үшін түсті ұлың – отқа мың,
Нұркен, Мартбек жасыныңды жоқтадың.
Тұңғыш рет Қазағымнан ғарышқа,
Жолды салды Батыр ұлың – ТОҚТАРЫҢ!

АҚПАН

Ақ жаймаға оранып,
Жер-Ана жатыр тыныстап.
Көрінбей көзге жол анық,
Боранның тұр жыны ұстап.

Кетсе егер ұйып пәк әлем,
Кенеттен тағы долданар.
Соға түс әзір, қап, бәлем,
Көктем кеп сені қолға алар.

Ыза боп жерден уыстап,
Лақтырдым қарды жентектеп.
Ығысу қайда – жылыстап,
Құтыра соқты жел тентек.

БҰРЫМ

Қыз көрсем, қолаң шашы жалпылдаған,
Көңілім пәсең тартып, салқындаған.
Өріміндей қамшының өріп қойған,
Қос бұрымым бұрынғы жақын маған.

Бұрымым – қымбат еді, нарқың маған,
Суға жусам бұлағымның жарқыраған.
«Бұрымыңнан бір сипауға бола ма?», – деп,
Қиылып, бозбалалар лапылдаған.

Қиған соң бұрымды қайшыменен,
Жастық шақ бұрылмастан қашты менен.
Іздесем, сол бұрымды сағынышпен,
Шаштары жалбыраған жасты көрем...

БОТОКС

«Қалайша өзгермеген бет әлпетің» –
деп кластас бұл қалай, бас салғаның?
Сан сұлулық салоны тұрса-дағы,
Табиғат тартуынан қаша алмадым.

Қазақ қызға жарасқан оймақ ауыз,
Дүрдитіп дорба ерін жасамадым.
Қиғаш қасқа қиылып қарар жігіт,
Жасанды татуажды қашамадым.

Ектіріп ботоксты қос жағыма,
Бұлтитып бетті алмадай – жасармадым.
Арықтауға алаңдап, ақ тер болып,
Құрсағымды қара сумен баса алмадым.

Кірпігіме найзадай кірпік қадап,
Жанарымның ажарын аша алмадым.
Бетіме аздап опа жаққанменен,
Алланың бергенінен аса алмадым,
Сыйымен жүрмін әлі,

ЖАСАҒАННЫҢ!

«БЕТОН» БАС

Мынау өзі не көрмеген «бетон» бас,
Ауыр екен жан дүниеге түскен тас.
Мүлгіп тұрған шыр көбелек дүние,
Өзгереді арасында көз бен қас!

Сатқындықтың уын ішіп сан талай,
Ауыз күйген, үрлеп ішпей, байқамай.
Өтірікті шындай етіп соққанда,
Ұйып тыңдап, елтуші едім, бұл қалай?!

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Сұр жыландар талма тұстан шаққанда,
Жарық жұлдыз сөніп, төмен аққанда.
Бағытыңнан адасып бей-уақ қаласың,
Кеткендей күнің айналып боран ақпанға.

Шыдас берді әр соққыға «бетон» бас,
Жалғандыққа әуел бастан – жаным қас!
Жақын жаннан көрген едік құйқайды,
Лақтырмаса, болды енді, бөтен тас!
Лақтырса да, жарылмайды «бетон» бас!

КЕШІГІП КӨШІМ КЕЛДІ

Қарсы алдым көктемімді,
Есілдің жағасында.
Үндемей өткен күнді,
Сыр бүгіп, қаласың ба?

Табаннан сызы өтіп,
Уақытым барасың ба?
Айдыннан мұзың кетіп,
Құшаққа аласың ба?!

Есілдің жағасына,
Кешігіп көшім келді!
Кеткен жат баласына,
Алайын өшімді енді!

Аққуға кіку қосып,
Айдынға келіп қонам.
Толқынға бетті тосып,
Жағаңа жартас болам!

БҰЛБҰЛ БАЛАМА

Сан тілде сайрағанда бұлбұл балам,
Жалт етіп қарады күллі ғалам!
Димашым шыққанда өнер биігіне,
Дүр етіп көтерілді – Ұлы далам!

Миллиардтаған халқы бар Аспан асты,
Димашымның өнеріне аузын ашты.

«Адай» күйін тартқанда төкпелетіп,
Қасиетті домбырамның мысы басты!

Шырқалғанда «Дайдидау» халық әні,
Бүлкілдеген бойымызда Қазақ қаны!
Тыңдағанда тынысы кең тұлпарымды,
Қалды әзер қытайыңның шықпай жаны.

Жиырма бірінші ғасырдағы дүлдүлім,
Өзгелерден үні бөлек – бұлбұлым!
Ауызына бар әлемді қаратып,
Жарқырай түс, өнердегі жұлдызым!

АНА ТІЛІМ

Қазақ тілде – қазағымның қаны бар,
Қазақ тілде – қазағымның жаны бар!
Адам түгілі, айналаңа қарасаң,
Өз тілінде дыбыстайды жануар!

ӘЙЕЛ ЕМЕС, ОЛ – АҚЫН

Ақын қыздың тағдыры,
Бұралаңды, талайлы.
Нәзік жанын ауыртып,
Небір иттер талайды.

Кең дүниеде тыпыршып,
Жаны нені қалайды?!
Місе тұтпас ұсақты,
Тек, биікке қарайды.

Ақын қызға бермейді,
Махаббатты – тұрақты.
Әйел емес, ол – ақын,
Ерттеп мінген пырақты.

Сылдыратар бұлақты,
Желкілдетер құрақты.
Жақындатар жырақты,
Лапылдатар шырақты.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Табиғаты тылсым сыр,
Жаратпайды сұрақты.
Ақын қыздар көтерер,
Алла берген сынақты!

ТАҒДЫРЫМ

Тағдырым – еш әйелге ұқсамайды,
Сездірмеймін, кірпігімде тұрса қайғы.
Өмірімді өзгеше өрген жанмын,
Ісімді кейбір жақын құптамайды.

Мұңаямын, бірақ та жыламаймын,
Сүрінемін, бірақ та құламаймын.
Әуел бастан рухыма сенген жанмын,
Қол жайып, жұрттан көмек сұрамаймын.

Сүйредім, жат Ананың көшін алға,
Баласына тәйт демедім, өшім бар ма?
Бауырыма бассам да басы иілмей,
Алыстады, тиген соң аузы балға.

Ізdedім арқа сүйер, жанға тірек,
Кездеспеді демеймін күш пен білек.
Өз жанын көп күйттеген азаматпен,
Шаршапты мына өмірде нәзік жүрек.

Өмірім қарап тұрсам өрмекшінің,
Торындай құрып қойған шым-шытырық.
Қиналам, жол іздеймін, алға ұмтылам,
Жететін жолды таппай кіл сытылып.

Көз жасымды көл етіп көрсеткем жоқ,
Көрінемін сырт көзге көңілім тоқ.
Сырқаттанам, бірақ та сыр бермеймін,
Жатса да жүрегіме дөп тиіп оқ!

Рас, рас, сырт көзге тәкаппармын,
Ойлайды мына мен де жоқ ешбір мұң.
Жасаған ізгі ісінді ұмытқанда,
Жігерім жасып, болған көңілім құм!

Ақылды бола бермес жасамыс та,
Қателесіп қалғандаймын осы тұста.
Көлбеңдеген көбелекті кетті қуып,
Ұясын тастап, ызғарлы күз бен қысқа!

ӘЙЕЛМІН

Әйелмін, жаным нәзік жаратылған,
Күйеуін көрсе айырылған тағатынан.
Білегі ауыра қалса сәбиінің,
Жүрегі ауырып, сыздап таң атырған.

Әйелмін, отбасының берекесі,
Біздермен кірер үйдің мерекесі.
Тыным таппай ерлерше еңбек етіп,
Болып та кетер кейде ел еркесі.

Әйелмін, шуағымен аялаған,
Баласы құшағына саялаған.
Маздап жанған отынан қазан түспей,
Қонаққа дастарқанын жайған алдан.

Әйелмін, мейірімді жылылықпын,
Бастаушысы болатын ұлылықтың.
Қара түгіл патша да бас иетін,
Тенеу жетпес, қол жетпес сұлулықпын.

Әйелмін, тұнып тұрған ақылдылық,
Жіберетін жатты да жақын қылып.
Ер азамат сол сәтте еріп кетпей ме екен,
Әйел жандар көрсетсе тәтті қылық.

БОЛАШАҚ АНАМЫН

Көкейімде болмайтұғын нала мұң,
Ерке қызы едім мына даланың.
Шолжаңдығым қалып барад сағым боп,
Өйткені, мен болашақ анамын.

Тартып кейде қылықтары баланың,
Сәбилердің бәрін сүйіп барамын.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Кіндіктері кішкентаймен жалғасқан,
Болатұғын, мен болашақ анамын.

Бір сен десең от боп лаулап жанамын,
Жылылықты бір өзіңнен табамын.
Сүйіктімді қас қабақтан танып-ақ,
Түсінетін мен болашақ анамын.

УЫЗЫНАН ЖАРЫҒАН

Айнал,
 айнал,
Аналарды,
 барынан,
Бәрі дағы ақ сүтінен дарыған.
Бала ақылды болады,
Уызынан жарыған.

Әйелдерге нәрестесін
 туа алған,
Періштелер көктен түсіп қуанған.
Әдемісі әйелдің,
Уақытымен суалған.

Мейірімін баласының қандырған,
Келер бала үшін дағы қалдырған.
Сорпылдатып бала екі жыл ембесе,
Сүт шықпайды
 қатып қалған шандырдан.

СӘБИИМ МЕН ЖЫРЫМ ЕГІЗ

Ұлым менің,
 келесің бе ержетіп,
Бесігіңді бір қолыммен тербетіп.
Сенің түнгі бал ұйқыңды күзетіп,
Бір қолыммен өлең жаздым селдетіп.

Сәбиім де,
 жыр да маған егізсің,
Толқытатын, шалқытатын теңізсің.

Екеуіңе мен марқайып қараймын,
Мәңгілікке артта қалар сен ізсің.

Екеуінің ұзақ болып толғағы,
Алла менің ниетімді оңдады.
Осы қызым қиналмасын дегендей,
Қарқабаттай анам тағы қолдады.

Ұлдарым мен жырларымды қосып ап,
Жүрмін алдан жақсылықты тосып ап.
Егіздерім – артта қалар мирасым,
Қонған екен маңдайыма осы бақ.

АЛА ҚАП

Ала қап әйелді,
Алысқа бастайды.
Жеріне жеткенде,
Басына жастайды.

Шаштан көп әйелдің,
Бейнеті жалғанда.
Сүйенген қабына,
Жүре алмай қалғанда.

Қалды ма адасып,
Жол біткен тарады.
Арқада – ала қап,
Теңселіп барады.

Бар ғалам әйелге,
Қарайды алқалап.
Әйелдік бейнетін,
Барады арқалап.

АРУЛАР

Жыр жазам шабыттанған көңіл-күймен,
Ғашықтықтың дертіне көбі күйген.
Тал бойында міні жоқ сұлулыққа,
Қара түгіл, патша-дағы басын иген.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Ақыл-ой, қылығымен табындырған,
Сан Ару бар бозбаланы сағындырған.
Сүйкімді әрі ақылды сүйгені үшін,
Қиюға жігіт әзір жанын құрбан.

Арулар – шуақ шашқан атқан таңдай,
Ақ жүзі алаулаған, жазық маңдай.
Мың бұралған бойжеткен аруларды,
Қол тигізбей сыртынан сүйген қандай!

МЕНИҢ ЖОЛЫМ

Балам менің барым да,
Балам менің мәйегім.
Барар жері жұмақ дейд,
Үш қыз тапқан әйелдін.

Жұмақты ойлап кетем де,
Кеңі түсті құшағым.
Елестеген жұмақ боп,
Үш қызға қарай ұшамын.

Үшінші ұл бұйырмай,
Жүрегім кеп сыздайды.
Ұстар едім барынша,
Үш келінді қыздай қып.

Екі ұлым барда қолымды,
Жылы суға малармын.
Жетпей тұрған бір қызды,
Енді қайдан алармын.

Сөз болып па, тәйірі,
Таптым!
Білсін Жұлдызды.
Үшке санын толтырғам,
Асырап алып бір қызды.

НОҚТА

Жанымның жамалы,
Алынбас қамалым.
Болғанмен еркектің,
Жоқ әйел жаманы.

Сұлулық пішімде,
Әдемі мүсінде.
Әйелдің әбені,
Томпиған ішінде.

Жоқтайын еш міні,
Қисық қып пішкені.
Әйелдің сұлуы,
Ноқтаға түскені.

ЕШТЕНЕГЕ ТАҢҒАЛМА!

Жаманды танымайды аңғал жандар,
Адал жанды таниды аңғарғандар.
Сенім артқан жақының сатып кетсе,
Бетті шымшып, құр бекер таңғалмандар!

Таңғалмандар, жар дегенің жылан болса,
Қолтығына қысқаны кезбе, сыған болса!
Мұндайларға аңғал жан мән бермейді,
Кеудесі тұнған әсем жыр-ән болса!

Таңғалма, досым деген – дұшпан болса,
Қос уысына улы зәр қысқан болса!
Табактас боп, бірге ас ішкеніңше,
Дұшпаның қауіпсіздеу – тыстан болса!

Түршіккен сайқалдардан дене талай,
Жүреді әрбір басқан ізін санай.
Жоғарыға жағынып, басын изеп,
Жапалақша жалпылдап, жүрсін солай!

Өмір деген білгенге – олай-бұлай,
Біреуді Бақ екен деп сүйме құлай!
Көп жұлдыз зеңгір көкте тұрғанымен,
Оңаша қалған екен неге КҮН, АЙ!?

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

ӘРТИС ӨМІР

Өмірді мойындамай бар қырынан,
Шаршамас жұрт – әртістік тағдырынан.
Жүреді рөлде жақсы ойыншы боп,
Қысылып, өсек сөздің салқынынан.

Арууын жасырғанды – өлім күтер,
Ішқұсадан сол өлім бір күн жетер.
Өмірді сүрейікші шынайылықпен,
Бұл қу жалған басыңнан өтер, кетер!

Япырмай, кімге керек бүркеншігің,
Соңынан ашылса егер үлкен сырың.
Бойындағы сабырлық сынып кетіп,
Тарс етіп атылмасын бір күн тығын!

НҰРСАРАҒА

Дүние шіркін өзгеріп,
Ұршықтайын дөңгелер.
Айналайын, немерем,
Саған кім бар, тең келер!?

Әжесіндеі Жұлдыздың,
Жұлдызшасы – өзіңсің.
Жазып жүрген жырының,
Шабыт берген сөзісің.

Жан ботамды сүйгенде,
Басым бақтан айналар.
Үлкендерге алданыш,
Сендей сәби қайда бар?

Әжесінің кітабын,
Оқимын дейтін немерем.
Қылығымен баураған,
Тәтті-ай, өзі не деген!

Немеремнің исіне,
Раушан гүл де тең келмес.
Құлынымды бір қыспай,
Жан дүнием емделмес.

Әже деген даусыңа,
Жүрек еріп, елжірер.
Тартсаң егер тегіңе,
Сені де ертең ел білер.

Қуа берсе жеткізбес,
Байлық, мансап – бір сағым.
Артта қалар – қазынам,
Аман болшы, ҰРПАҒЫМ!!!

НЕМЕРЕМ ЗАКИРАҒА

Табаныңа гүл төсеп өтем,
Жүрегімнің титтей бөлшегі!
Соңында қалар ұрпағың екен,
Өмірдің мәңгілік өлшемі!

Есім бердік ЗАКИРА деп,
АЛЛАНЫҢ берген аянымен.
Оқысын ертең «ФАТИХА» деп,
Алақанымды жаямын мен.

Немере десе – нұрлы Күн күлген,
Екіге толды – ертеңім менің!
Шайқалмайтын кемеме мінген,
Желбіреші, ақ желкенім менің!

ЖЕТЕР ЕНДІ

Жетер енді, сатқындыққа шыдағанмын,
Итерсе де, шың-құздан құламадым.
Кеудемді өрт-дауылға тосып келдім,
Көз жасын сүртемін деп жылағанның.

Жетер енді, мені осынша сынағаның,
Не көрмеген бұл басым, шыда жаным.
Талай-талай сын сағаттан аман қалдым,
Назарында жүрген соң бір Алланың.

Бассам да қу тағдырдың сынықтарың,
Табаным қанамайтын, шыныққанмын,

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Дүниеде опасыздық жаман екен,
Кезігіп, сол құрғырға сынып қалдым.

АҚЫН БАР

Ақын бар – аз айтса да, саз айтатын,
Қазақтың қара өлеңін байытатын.
Қаймағын сүт бетіне алып шығып,
Сары майын тортасынан айыртатын.

Ақын бар – жазғанын ешкім ұқпас,
Мақтанғанда аузына аузы жұқпас.
Керегін халық өзі таңдап оқыр,
Түбінде сол жазғыштан түк-те шықпас.

Ақын бар – ауыратын жұлдыз болып,
Бес өлең жазса болды, ұшып қонып.
Кетірмей сөз қадірін, өз қадірін,
Кеудесі тұрса екен жырға толып.

Ақын бар – жанартаудай атылатын,
Кеудесі жалын атып, аһ ұратын!
Сұлу сөзді сапырып, құнын алмай,
Қадірлейік, қасиетті Ақын атын.

ЖУРНАЛИСПІН

Қолынан қағаз, қалам түспейтін,
Жақсы мен жаманды тез түстейтін.
Қиын сәтте қарашаның қамын жеп,
Алдына қойған асын ішпейтін.

ЖУРНАЛИСПІН,
Сөздері дөп тиіп, мірдің оғындай,
Түгендеген бар мен жоғынды-ай.
Жел жағынан жұртқа пана болып,
Ұйқысыз жүрер аттың қомында-ай!

ЖУРНАЛИСПІН,
Тосқауыл қоятын тасқанына,
Ортақтаса білетін басқа мұнға.

Терең ойды орынды қозғағанда,
Сөзімен тоқтататын патшаны да!

ЖУРНАЛИСПІН,
Желден бұрын жеткізер жаңалықты,
Қолындағы қаламы – қару дара, мықты.
Ғаламның жаршысы – журналистер,
Жалғай бер, Ұлы Дала – даналықты!

АҚЫН ДЕЙДІ МЕНІ ЖҰРТ

Жыр жинағым шықпаса да,
Жанымды ешкім ұқпаса да,
Ақын дейді мені жұрт.

Сөз сойылын сермесем де,
Жырдан бәйге бермесе де,
Ақын дейді мені жұрт.

Көптен өлең жазбасам да,
Жырдың кенін қазбасам да,
Ақын дейді мені жұрт.

Бар өнерді жасырсаң да,
Қыр асырып, қашырсаң да,
Танып алар елің, жұрт!

ЖАН ДҮНИЕМДІ ҰҚТЫ КІМ?

Өтіп жатыр уақыт шіркін, зымырап,
Мен келемін бір сүрініп, бір құлап.
Жұтылмаймын, алға қарай ұмтылам,
Асау толқын жатса-дағы жұлқылап.

Бір жалғыздық жегідей жеп жанымды,
Атырамын кейде ұйқысыз таңымды.
Баянсыздау тағдырымнан шаршадым,
Қолға ілінбес, жеткізбейтін сағымды.

Иә, иә, жаным сірі – мықтымын,
Талай рет батып түнім, шықты Күн.
Кешірsem де сан топас пен сатқынды,
Тұзым жеңіл, жан дүниемді ұқты кім?!

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

БАЙ МЕН КЕДЕЙ

Байқасам, кей бай келер қалтырауық,
Кигенмен үлде-бүлде, жалтырауық.
Кедейлер келер әр кез кеңпейіл боп,
Қысылсаң қарайласар ол бірауық.

Байқасам, бай ақшасы есептеулі,
Қолына ұстаса да кесек мейлі.
Кедейдің қолы ашық, жаны жомарт,
Бір Аллам береді деп есептейді.

Бай жүрер үсті-үстіне байысам деп,
Ұшақ алып, аспанға, Айға ұшам деп.
Кедей отыр барына қанағат қып,
Қант пенен шайымды айырсам деп.

Жоқ болса да қалған емес кедей көштен,
Ақылды боп ұл-қызы жайнап өскен.
Еш бейнетті көрмеген бай баласы,
Жаман жолға үйір боп жүр-ау көптен.

Менсінбей кедей-кепшік адамдарды,
Қалталыдан іздемейік ақ арманды.
Мыңды айдаған байлардың ізі де жоқ,
Тек тұнжырап, кең байтақ далам қалды.

Қу жалған саған бір күн ауыз салар,
Опасыз байлық, мансап бәрі қалар.
Жинаған дүние, ақша жолдас болмай,
Тек қана сыйластықтың сәні қалар!

СУРЕТШІ

(Дүниеден ерте өткен жан жарым, баламның әкесі, немерелерімнің атасы Қайрат Сейітұлы Қонарбайтегінің рухына арнаймын)

Айналасын гүл еткен,
Алтын қолды суретші ең.
Суретінді көрген жұрт,
Таңғалып талай дір еткен.

Кісіге бар еді жұғымың,
Қысқа да болды ғұмырың.

Адамдардың барлығын,
Тек бауыр деп ұғындың.

Аңқылдаған ақ пейіл,
Жүрегі таза жар едің.
Жақсының бағын байлаған,
Замана неткен тар едің!..

ХАЛЫҚТЫҢ МЫНАУ ДҮМПУІ

Бұтаққа жаңа бүр шығып,
Немерем ұзақ қарады.
Ішімде күйік тұншығып,
Жүрегім от боп жанады.

Желтоқсаншыл қыз едім,
Ызаға толған жанары.
Жетгі ғой әзер, Күн шығып,
Тәуелсіздіктің ғажабы.

Саудаға салды жерімді,
Жоқ па еді, басқа амалы.
Барады жаным түршігіп,
Бұл билік не боп барады?!

Бұтаққа жаңа бүр шығып,
Немерем ұзақ қарады.
Халықтың мынау дүмпуі,
Ойландырды ма, баланы.

НЕМЕРЕ

Немерелер сыңғырлап бір күлгенде,
Шаршағаным тарап кетер бір демде.
Жұрт темірден жұлдыз іздеп жүргенде,
Жұлдызшалар жарқырайды кеудемде!

Былдырлаған бал немерем барында,
Қызықтырмас байлық, мансап, тағың да!
Ризамын, бір Аллаға мен шексіз,
Бұйырыпты, Әже болу бағыма!

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

ТОПАСТАР

Тілдері майда,
Істері айла,
Бір сөзі жоқ ой тастар.

Билікке жағып,
Қабағын бағып,
Алдына түсіп ойқастар.

Өтірік мақтап,
Тұрғандай жақтап,
Арқадан қағып қолпаштар.

Аяқтан шалып,
Тобықтан қағып,
Араға түсіп от тастар.

Алам деп орнын,
Күжірейтіп жонын,
Басшысы кетсе топ бастар.

Жат болып шығып,
Өзгеге бұрып,
Қара басын қорғаштар.

Ағайын, сақтан,
Бір Алла Хақтан,
Қорықпайды ондай топастар!

АНА ДЕГЕН ҚҰДІРЕТ

(Анам Рымкүл Әлпейісқызына)

Қызыңмын ғой өзің айтқан «жұлқынған»,
Жырым шықты жүрегімнен бұлқынған.
Намыстанып Сізге жетіп барушы ем,
Көйлек кесең жағалары қырқылған.

Қамын ойлап ұядағы баршаның,
Ұйықтамадың тыным таппай қанша күн.
Мама қаздай ортамызда жүргенде,
Демеуші едің, ешуақытта шаршадым.

Өздеріңсіз қалай енді жан бағам,
Бір-бір әлем деуші едіңіз, әр балам.
Бір-екі ұлдан мезі болып кеткенде,
Сол кездегі қайратыңа таң қалам.

Мен балаймын өзіңізді асылға,
Алыптарды әкелетін ғасырға.
Еш алаңсыз жарқылдап та жүргенім,
Анашымның арқасы ғой расында.

Көрген түстей өтіп кетті бұрынғым,
Ақ-қарасын тіршіліктің ұғындым.
Көңіл құсы құлағанда биіктен,
Келеді әлі құшағыңа тығылғым.

Жүруші едің, жүруші едің «Күнім» деп,
«Қойшы, шеше, күнің не?» – деп күліп ек.
Енді білдік, жан жылуын сыйлайтын,
Ана деген – ұлы ұғым ғой күдірет!

АРУ КӨКТЕМ

Киінетін киім болмай басқадай,
Ақшақар қыз ақ көйлегін тастамай.
Шыға келген кезде көктем-қыз күліп,
Намыстанып көзден ақты жас парлай.

Келгенінде гүлдей жайнап қыз күліп,
Кетті жаны кір көйлектен түршігіп.
Қашпақ болған кезде қарқыз сытылып,
Ақ көйлектің қалды етегі жыртылып.

Сылқ-сылқ күліп қала берді қыз-көктем,
Аймалады ару жүзін күн көктен.
Жер-Ананың қара тоны үстінде,
Мен сияқты кім бар, қане, гүл шеккен.

Өзен-көлге деді сосын сал әнді,
Құлпыртайық мынау байтақ ғаламды.
Көз жасынан құрап алып қарқыздың,
Айна қылып, Ару көктем таранды.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Ару көктем тұнған бойы сұлулық,
Қара тасты жібітетін жылылық.
Тіршіліктің қан тамырын игізген,
Нұрын шашқан Ұлыс күнгі ұлылық.

КИІКТЕР КЕТТІ АЗАЙЫП

Атомның салған,
жазылмай жатып жарасы,
Жетпегендейін,
жамалды тағы жаңасы.
Алақан жайып,
аспаннан Нұр тілеген,
Гептилдің астында
Асанның қалды Алашы.
Қарқаралының
тау менен орман, даласы,
Қазақтың болған
көзінің ақ пен қарасы.

Жолыңды бөгер
киіктер кетті азайып,
Бездірген сені
Сынақтың зіл заласы!
Зәредей залал
келмейді екен гептильден,
Дегенге сенбе,
білгіштер айтса шет жүрген.
Ақшасын берген
«ағайының» сырт айналып,
Тәттіге алданған,
баладай қылдық деп күлген.

Кінәлармысың
түйсіксіз безген аңдарды,
Ту тігіп қазақ
Туған жеріне байланды,
Қапшыққа салып
долларын теңдеп берсе де,
Көргенің бар ма
денсаулықты сатып алғанды!

**ЖҰЛДЫЗБЫН,
ЖЕРДЕ ТҰРАМЫН**

Суырып салып,
Талай жырды құрадым,
Бұл өмірден
Тек қанағат сұрадым,
Көп жұлдыздар дейді
Көкте тұрағым
Мен – Жұлдызбын,
Бірақ жерде тұрамын!

**ӨЗ ТІЛІМЕ
ШЫБЫН ЖАНДЫ БАЙЛАДЫМ**

Өтті-ау біздің басымыздан бір белес,
Орыстардан басқа жұрттар ұлы емес.
Білмей жатсаң орыс тілін тереңнен,
Қазақ тілде сөйлегенің түк емес.

Жаным ашиды, кеткендей-ақ бәрі текке,
Түсті-ау менің туған тілім тәлкекке.
Орыс тілін жетік білу керектің,
Баруы үшін арман жетпес Артекке.

Амалсыз жұрт осы тілге бас қойды,
Ойламады одан бөлек басқа ойды.
Өзге тілде сөйлегендер мақтанып,
Дүйім жұртты қазақ тілге қас қойды.

Ұл-қыз шықты ана тілін шұбарлап,
Астан-кестен шыға келді тұрған бақ.
Ана тілін мирас етті бабалар,
Ал, ұрпағы дәрменсіз боп тұр қарап!

Шұбарланды ардақты тіл, шешен тіл,
Бір-ақ сөзбен билік айтқан көсем тіл!
Ана тілсіз жаназаң да шықпайды,
Олай-былай болып кетіп өлсең бір.

Ана тілі – ұлы данышпан Абай тіл,
Қаламынан туған дана талай жыр.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Туған тілін ту қып биік көтеріп,
Өз тілінде сөз қалдырған талай дүр!

Көрсететін қазағымның елдігін,
Осы тілде өлең жаздым мен бүгін.
Өз тілінде сөйлемесең, ағайын,
Танытады сені әлемге енді кім?!

Дүние – кезек, туды бүгін күніміз,
Әлі де еркін шықпай жатыр үніміз.
Өз жерінде, өз елінде тұрса да,
Сөйлемейді неге Ана тіліміз!

Туған тілім – желбіреген байрағым,
Өз тіліме шыбын жанды байладым.
Қазақ атын аспандатам десеңіз,
Ең алдымен Ана тілде сайрағын!

МЕН ТУҒАНМЫН АҚПАНДА

Мен туғанмын арқыраған ақпанда,
Алай-дүлей боран болып жатқанда.
Жан анашым қуаныштан шаттанған,
Жеткізгені үшін мені ақ таңға.

Мен туғанмын Балқантаудың бауырында,
Жасыл арша, көмкерілген тауында.
Апта соққан ақ бораннан ата-анам,
Жете алмаған өзі тұрған ауылына.

Мен туыппын ащы болып толғағым,
Бибәтима пірім сонда қолдадың!
Ақ боранның киесі ұрып ақпанның,
Ұйытқыған дауыл, боран жолдарым.

Мінезім бар кейде соққан борандай,
Ашулансам тоқтай алмай, қоя алмай.
Содан кейін жайнап шыға келемін,
Түк болмаған секілді бір ой, Алла-ай!

Содан бері өтті талай ақпан жыл,
Аппақ қарға сан оранды жатқан қыр.

Ақпан күнгі туған сол бір ақ сұр қыз,
Ақ қағазға мөлдіретіп жазған жыр.

БИКПІН, ХАЛҚЫМ БАРДА!

Кездер бар қиналатын,
аһ ұратын,
Тығырықтан жол таппай сабылатын
Шарқ ұрып сергелдеңде жүрген кезде,
Халқым бар,
қасымнан табылатын.

Күндер бар тағдыр теріс үн қататын,
Жол болмай долы боран бұрқататын.
Қайғы түсіп,
қабырғаң қайысқанда,
Халқым бар,
көзден жасты құрғататын.

Сәттер бар біреулер өктем еткен,
Жетпей жатса көңіліме ерте көктем.
Жаралы жүрегімді емдеп берер,
Халқым бар, аялаған,
еркелеткен.

Дарын бар жақсыларды жағалайтын,
Жол іздеп бар өнерді жаға алмайтын.
Бармақтай өнеріңді өрге сүйрер,
Халқым бар,
еңбегіңді бағалайтын.

Дұшпан бар сөзіменен түйрейтұғын,
Басыңды алтын босағаға сүйрейтұғын.
Қапыда құлап кегіп бара жатсам,
Халқым бар, сүрінгенде сүйейтұғын.

Жеткізетін ұл-қызын жарқын таңға,
Мен биікпін, көтеретін халқым барда.
Асылын ардақтайтын елім барда,
Өкпелеуге өмірге
хақым бар ма?!

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

САҒЫНДЫМ...

Сағындым арман қуған Алматымды,
Қалаңда бізге қалу армантын-ды.
Жүрсем де Сарыарқамда алшаң басып,
Жадыма пір тұтамын әлі атыңды.

Сағындым қалашығым ҚазМУ-ымды,
Алаңсыз білім алған жаз күнімді.
Жастықтың желігімен думандатып,
Жүретін жастарменен мәз күнімді.

Сағындым білім алған журфағымды,
Жинаған ордасына кіл дарынды.
Жарысып жастар өлең өруші едік,
Жырға қосып жайнаған гүл бағыңды.

Сағындым мөлдіреген жастық шақты,
Сауық сайран, думанмен таңым атты.
Сырға тұнған аяулы сол бір шақтың,
Тым алыстап кеткені жанға батты.

Сағындым сонда өткен қыз ғұмырды,
Жігіттерге көнбейтін біз қыңыр-ды.
Қылықты қыз кездерім еске түсер,
Кешкенде бастан кейде күз күнімді.

Сағындым бірге оқыған курстасты,
Бірге ойнап, бірге күліп қызығы асты.
Қасыңнан шықпайтындай сол құрбылар,
Бұл күнде өзгелермен қол ұстасты.

Сағыныш қой, бәрі де сағыныш қой,
Өмірдің дегеніне бағыныс қой.
Тірліктің қазанында кеттік қайнап,
Маңдайға жазып қойған жазмыш қой.

**ТЫҢДА ЖЫРЫН,
ҚАРҚАРАЛЫ ҚИЗИНЫҢ!**

Жалғап жүрген жақсылардың үзiгiн,
Кешегi өткен жайсандардың iзiмiн.
Қарқабаттай анамызды пiр тұтқан,
Тында жырын, Қарқаралы қизының.

Тiл қатса егер ұрпағына ғасыр үн,
Алшысынан түсер әркез асығым.
Қарқаралы – қасиеттi топырақ,
Шыққан одан би мен батыр, ақының.

Қаздауысты Қазыбек бабам саңқылдап,
Ұрпағына сөз қалдырған бар қымбат.
Би бабамыз елiн қорғап, жауынан,
Қарсы шыққан алмастайын жарқылдап.

Тәтгiмбеттiң шертпе күйi күмбiрлеп,
Ойнағанда далам кеткен дүбiрлеп.
Оқығанда өр Қасымның жырларын,
Соққан тамыр бойымдағы бүлкiлдеп.

Таңырқасын ұланыңа жаһан бiр,
Ғасыр бойы артып келген баған кiл.
Ұрандатып атой салған жауына,
Қарашорда Сеңкiбайдай баһадүр.

«Қарқаралы», «Үшқарасын» ән қылған,
«Қаракесектi» әнұрандай қалдырған.
Орта жүздiң ортасында жұлдыздай,
Мәдiм бар жүректердi жандырған.

Туған жерiм – құт дарығын ән мекен,
Өнерiмен өрнек салған Қаллекең.
Сикырлы үнi тыңдаушысын тербеген,
Жүсекеңдей әншi, сiрә, бар ма екен?!

Өттi-ау небiр дүлдүлдерiң, ой, жалған,
Алты Алаштың болашағын ойлаған.
Нығмет аға Нұрмақовтай арысын,
Қалың қазақ әлi ұмыта қоймаған.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Елі үшін түсті ұлың отқа мың,
Нұркен, Мартбек жасыныңды жоқтадың.
Тұңғыш рет қазағымнан ғарышқа,
Жолды салды батыр балаң Тоқтарың.

Күмбірлетіп домбырасын тартқанда,
Қол соққан жұрт әнші қызы Мақпалға.
Топырақтан небір асыл шығуда,
Шын маржан тас су түбінде жатқан ба?!

Ұлылармен кірер елдің бар құты,
Ұл мен қызы – туған жердің бақыты.
Бұл жалғаннан еш армансыз өтер ем,
Болып жатсам жақсылардың сарқыты.

ҚҰТТЫ МЕКЕН

Ел кіндігі – Қарағанды,
Әлемге атың тарағанды.
Қара алтынның отанысың,
Сүйсініп жұрт қараған-ды.

Қарағанды – құтты мекен,
Кенге толған асыл өлкем.
Сарыарқаның қақ төрінде,
Әсем қалам, қандай көркем!
Қарағанды!

Гүл жайнаған далам қандай,
Қарайсың көп құмар қанбай.
Шаршап келген меймандарын,
Қарсы алады атқан таңдай.

Ен байлығың жатыр шалқып,
Теміртауда болат балқып.
Кенші қала аспанында,
Әнұраным тұрсын қалқып!
Қарағанды!

Сарыарқадан түлеп ұшқан,
Елбасымды халқым күшқан.

Ұлы достық мекенің,
Түрлі ұлттар басын қосқан.

МҰЗДАҚТА ЖАНҒАН ЖЕЛТОҚСАН ОТЫ

Түк болмаған секілді рас бүгін,
Төгейін кеудемдегі жыр асылын.
Кешегі Алматыда болып өткен,
Мен де бір желтоқсанның куәсімін.

Шенеуніктер шешімімен достаспаған,
Ойымда жоқ ұлтшыл болып от тастаған.
Төзе алмай әділетсіз істерге кіл,
Жастар ек намыс ойнап,
топ бастаған.

Жастар аз бұл шешімге қорланбаған,
Деп ұмтылды қиянатқа қорған болам.
Жүректе жалын атқан жігерменен,
Қазақтың ұл-қызына толған алаң.

Білдірді бірден олар қарсылығын,
Жоғарының бетке айтып «бар қылығын».
Кеудеге тұнған ашу-ызаменен,
Сезбеді табандағы қар сықырын.

Шықты әне, мінбеге бір курстасым,
Аманғазы есімі оның, өз тұстасым.
Өлеңменен өз ойын өрнектеп ед,
Әлдекім шокпарменен ұрып салсын.

Сөйледі ол, айтар сөздің парқын біліп,
Тұр еді сөзін қостап халқым іліп.
Жазықсыз әлдекімнен таяқ жеді,
Кеудесі жырға тұнған ақын жігіт.

Ел басына күн туғанда ер көнген бе,
Мінбеден сөз бермеді келгендерге.
Бір ауыз әділетті сөздері үшін,
Білмеді жұрт түсетінін сергелдеңге.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

* * *

Мұндайды көріп пе еді қала бұрын,
Тарқамады қалың жұрт қарақұрым.
Тапжылмастан орнында тұрды халық,
Қақ жарам деп әділдіктің қара қылын.

Бұл бір сәт енді мәңгі кетпес естен,
Ұмтылды жасақшылар келіп жеткен.
Халықты жазығы жоқ қоршай берді,
Кенеттен болды айнала астан-кестен.

Жүректері жаралған қара тастан,
Көздерін көз емес-ау жара басқан.
Су шашты көлікпенен қалың жұртқа,
Желтоқсанның ызғарына қарамастан.

Бас сауғалап амалсыз Ана қашқан,
Құшақтағы баласын ала қашқан.
Соққыға жығылып жатты көбі,
Әп-сәтте ақ қарға қан араласқан.

Жетер енді, бізге берген ғасыр қайғың,
Қиянатқа қайтсем де енді бас ұрмаймын.
Деген жасты тепкіге жатты алып,
Жалақтаған жасақшылар қасқырдайын.

Жығылған жұрт аяқ асты қаптап жатты,
Шаштан алды қаракөз ақтамақты.
Өз ұлын өз жерінде соққыға алып,
Намысын қазағымның таптап жатты.

Жастарды тепкідегі кім қорғамақ,
Барады әне, өн бойынан қан сорғалап.
Өзекті өртеген бір өкінішпен,
Жатаққа жеттік эзер жан сауғалап.

Еркіндіктің қалғандай бір күні қаран,
Жатақтан шығармады бізді қадам.
Дел-сал боп ұйқылы-ою түн өткіздім,
Уайымнан сыздап жүрек,
күллі санам.

Күйіндім күйрегендей сағым қатты,
Қиянаты өзге ұлттың жанға батты.
Жанды жеген мазасыз ой жетегінде,
Желтоқсанның ағарып таңы да атты.

* * *

Ертеңгілік корпуста да қойды қамап,
Ұстандар деп көкейдегі ойды қамап.
Алаң жаққа баруға тыйым салып,
«Бір-біріңмен тілдеспе» деп қойды талап.

Бұларын барып тұған бұзақылық,—
Деп ескертті ұстаздың бірі ақырып.
Жатаққа бір ізбенен алып қайтты,
Алдында жоғарының құрақ ұрып.

Оқиғаға өтпей жатып бір күн толық,
Кенеттен шыға келдік «тұтқын» болып.
Үрейден кейбір жастың құты қашты,
Оқыстан бұршақ ұрған гүлдей солып.

Алаңда өткеннен соң қанды қырғын,
Жастарға тигізбеді кім құрығын.
Жазықсыз ұл-қыздардан жауап алып,
Басталды апыр-топыр,
қуғын-сүргін.

Келді жастар кезегі есеңгірер,
Сөйлесе көбік сөзбен ел сендірер.
«Саяси соқырлық» деп бағалады,
Сөйлеген жиналыста белсенділер.

Қалмаған кей замандас оттан бұғып,
Суырылып сөйлегендер топтан шығып.
«Саясатқа қарсы шыққан бүлікшіл» боп,
Оқудан кете барды босқа шығып.

Ойымды көкейдегі тап басқаны,
Ұнамапты курсымның топтасқаны.
«Тобындағы тобырға ие болмадың» деп,
Мені дағы комсоргтан ап тастады.

Шашымды иіскеп, тарайтын,
Өтуде Сізсіз талай күн.
Анасы бар балаларға,
Қызығып ұзақ қараймын.

Ұйықтайды қалай анашым,
Іздемей бауыр баласын.
Іштей ойлап мүжілем,
Не улады санасын.

Ойнақтап от бастың да,
Бейнетімнен қаштың ба?!
Күнде жылап ұйықтаймын,
Көк көрпенің астында.

Қабағына жат жанның,
Қарап мұңға батқанмын.
Көрмеген соң еш мейірім,
Қара тастай қатқанмын.

Көзімнің жасын бұлаймын,
Қаласа бұлақ құраймын.
Жаратқанға сыйынып,
Оралуын сұраймын.

Болсын қысың, күз мейлің,
Үмітімді үзбеймін.
Құлыным деп қол созған,
Жан анамды іздеймін.

Ана деген Ұлылық,
Ана деген жылылық,
Еш арманым болмас ед,
Қойса анамның
Құлы ғып!

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

ҚАРҚАБАТ АНА

Тарихтың парағын
Артқа қарай сырғытқам,
Үргендер кім
Деп анамды құл-құтан,
Бір-ақ перзент әкелсе де дүниеге,
Анамызға атыпты алдан
Нұрлы таң.

Сөккен кімдер
Арыстанбабтың тұқымын,
Қарашы мынау айтылған сөздің сұрқынын.
Бір перзенттен
Мың перзентті таратып,
көрсетті Ана тектілердің жұғынын.

Қасиетті Ана
жан екен-ау аруақты,
Көргендей-ақ келешекті жан-жақты.
Қаракесектің ұранына айналып,
Қалың елге тарады аты ардақты.

Жау шапса егер тұра ма екен ұл тағы,
Қарқабаттап,
Жауға шапқан ұрпағы.
Жалғыз ұлдан бір тайпа ел өргізген,
Анамыздың алтын екен
Құрсағы!

Анамыз тірі,
Тарихта мәңгі өлген жоқ,
Ұрпақтары намысты қолдан берген жоқ.
Ананың атын шығарған ел ұранға,
Қаракесектей өзге елді көргем жоқ!

Қаракесектің киесі болған – Қарқабат!
Қалың жұрттың иесі болған – Қарқабат!
Алты Алашты ауызына қаратқан,
Текті ұрпағың кетті тарап шартарап.

Ұл-қыздарың тегіне тартқан қандай өр,
Аруақ қолдап алдынан шыққан талай төр.
Жалғастырған жайсаңдардың дәстүрін,
Қарқабат ана,
 Ұрпағыңды қолдай гөр!

МӘДИ БАБА

Асылдан қалған қиықсың,
Қырандай көктен шүйілген.
Халқыңа мынау сиыпсың,
Жауыңа бұлттай түйілген.
Жүрекке жырды жиыпсың,
Тындаған жұртың иілген.

Ел қамын жеген ер едің,
Жақыннан көрдің талқы көп.
Түрмеге жапты көнбедің,
Соқса да алдан салқын леп.
Бай-манапқа ермедің,
Қасарыстың халқым деп.

Жасындай жырың ғаламат,
Ұрпағың оқыр сұқтана.
Жетіпті әнін ғажап-ақ,
Едірейден ұшқан құсқа да.
Ұрпаққа қалды аманат,
«Қарқаралы», «Үшқара».

Тұлпардан туған тұқым ең,
Үшқара – алтын бесігің.
Қадірін сөздің ұғып ең,
Көтеріп жырдың желкенін.
Біледі енді мұқым ел,
Мәдидің кім екенін!

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

БАРМАҚТАЙ БАҚ

Бармақтай бақ, қондың,
бәлкім, әлсізге.
Бүгінгі күн
нұрлы өмір, ән Сізде.
Бармақтай бақ,
қондың, бәлкім, топасқа,
Ақылдыны
тыға салар қапасқа.
Бармақтай бақ,
қондың, бәлкім, байға да,
Су татырмас
ұшса да сонау Айға да.
Бармақтай бақ,
Сені іздедім жаныға,
Қона салар
тұлпарға емес, жабыға.
Таудай талап
бергениңді қайтейін,
Бармақтай бақ,
қоймайсың-ау, табыла...

БАБА ЕСКЕРТКІШНІҢ АЛДЫНДА

(Қаз дауысты Қазыбек би бабама)

Туған жерім Егіндібұлақ ауданына Қазыбек би бабамыздың атын бергенде бөркімізді аспанға атып қуанып едік. Өкінішке орай баба атындағы аудан жабылып, Қарқаралы ауданының құрамына енді. Ел жылы орнын суытып, жан-жаққа үдере көше бастады. Егіндібұлақтың басында баба ескерткіші қалып барады...

Бабамның атында аудан жабылғанда,
Ұрпағы дәрменсіз боп сабылғанда.
Қарапайым қара халық тәуба қылды,
Баба мүсіні қасынан табылғанға.

Би еді қара қылды қақ жаратын,
Ақылы жанып тұрған шам болатын.
Дуалы аузынан шыққан әр сөзінен,
Дұшпанның мысы қайтып, шаң қабатын.

Төбесіне көтеретін би мен бекті,
Ұрпақ қайда тұлпардан туған текті.
Жапанға жел өтіне мені тастап,
Ұл-қызым тоз-тоз болып қайда кетті?

Дегендей жұртта қалды баба мүсін,
Күйдіріп бала менен ана ішін
Тарыдай боп шашылып кетті аудан,
Бағындырып жатқан кезде ғалам күшін.

Шығарған небір дүлдүл арыстарды,
Азаматы ауылдың намыстанды.
Кеткенде кіл құрақтай жастар көшіп,
Сыбдырлап тал бойында қамыс қалды.

Қаскиып тұрды мүсін би бабамыз,
Тәттімбетті туғызған күй даламыз.
– Киелі топырақтан кетпеймін деп,
Орнынан қозғалмады кейуанамыз.

Баба елі – баурайы құт, қандай едің,
Тамсанып тақылдаушы ед таңдайы елдің.
Түскенде сан дүбірдің додасына,
Жарқырап шығушы еді маңдайы ердің.

Шығатын тартып қалса май түгінен,
Пісілген қымызды жұрт жай сімірген.
Сол елін жоқтайтұғын ерлер қайда,
Заман ба, арғымақ жоқ, тай жүгірген.

Басында Балқантаудың тұнған арша,
Сұлулығы сырт көзге ұнар барша.
Мұнарланып, бұлт басып баба елі,
Өгейдің күйін кешіп тұрар қанша?!

«Қуырар қашанғы жұрт апшысын-ай,
Күн туар жақсылықтың жаршысындай»,–
Дегендей сабыр сақтап, тұрсыз бабам,
Ту тігіп, туған жердің сақшысындай.

Әркімнің туған жері – өзіне төр,
Аңсайды құстар-дағы, қоғалы көл.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Адасып, ағат кеткен ұл-қыздарың,
Қайта оралса қателігін кешіре гөр!

Ұрпағым соңынан ерген көктесінші,
Аузымен құс тістеген көпке сыншы.
Қасиетті бабамызды өкпелетіп,
Жүргенде киесі ұрып кетпесінші!

ЖАСЫЛ КӨЙЛЕГІМ

Жасыл көйлегім
Үстімде тұрсын жайқалып,
Бақытты сезім
Жанарда күлсін байқалып.
Жазатайым
Жүректе дүмпу болса егер,
Тып-тыныш жатқан
Таулар да кетер шайқалып!

Жасыл әлемде
Жадырап жақсы жүремін,
Жұпар иісті
Жұтады жиі гүл ерін.
Көкорайыма
Сары балшықтай шашырап,
Салмашы тағдыр
Сәтсіздеу өмір түренін!

ЖАЛҒАНШЫ

Армандаумен тынымсыз,
Қыз ғұмыр өтті қылықты.
Күндер жылжып мәлімсіз,
Самайға қырау тұрыпты.

Туыстың жүріп қамымен,
Өтіпті алтын күндерім.
Тербетіп сәби тағы мен,
Күйбің тірлікпен өзгердім.

Құр мақтанға мәз болып,
Уайымсыз өмір сүріппін.

Көңілге көктем,
жаз қонып,
Марқайып соған жүріппін.

Өкінішім ұлғайып,
Жанымды жаулап алады.
Деймін кейде мұңайып,
Өмір өтіп барады.

Халқым сенім артқан-ау,
Соңымда қалсын сөзіміз.
Өтіп бара жатқан-ау,
Өмір емес – өзіміз.

КӨНЕСІҢ МАҢДАЙЫҢА ЖАЗҒАНЫНА (Толғау)

Жаным-ау, қазбалама, қазбалама,
Өмірде қайшылықтар аз ба мына.
Тірлікке пенде болып келгеннен соң,
Көнесің маңдайыңа жазғанына.

Біреуі байлығына мастанады,
Бармын деп көңілі тоқ шаттанады.
Біреуі жоқшылықтан жапа шегіп,
Жан сырын кеудедегі ақтарады.

Біреудің ақыл-көркі елден асып,
Көрген жоқ жұрт алдында, сірә, жасып.
Тағдырдың басқа салған бейнетінен,
Барады енді бір жан ақсап басып.

Бір ана батқан қызық тамашаға,
Қасында ойнап күлген бала-шаға.
Тірлікте бір перзентке зар болғанға,
Өмірде кім түседі арашаға.

Сүйгендер бірін-бірі Күн, Айым дер,
Біреулер бақытты ғой жұбайымен.
Біреулер бақыт таппай жолдасынан,
Тағдырын баласының уайымдар.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Біреудің күні өткен жылауменен,
Тәңірден бір жақсылық сұрауменен
Біреудің бақ дәулеті елден асып,
Жүр әне, мына жұртқа ұнауменен.

Кей жанның адамдығын жолда сына,
Қысылса көмек бермес жолдасына
Ақ көңіл аңқылдаған кейбір жандар,
Жүреді әр кезде де тәубасында.

Жасаған адал ісің бәрі бекер,
Біреулер қулық жасап, сатып кетер.
Біреуге бағалы боп алтын басың,
Алдыңда құрақ ұшып, сыйлап өтер.

Жаным-ау, қазбалама, қазбалама,
Өмірде қайшылықтар аз ба мына
Тірлікке пенде болып келгеннен соң,
Көнесің маңдайыңа жазғанына...

САРЫАРҚА

Көгілдір гүл көктемнің таң шуағы,
Ақынның жыр кеудесін қамшылады.
Осынау нұрлы, әсем әлемге елтіп,
Сырларым жырым болып тамшылады.

Кең дала.
Тұнық аспан.
Көркем жерім,
Сарыарқа асыр салған өлкем менің.
Төсінен құтты ортаның түлеп ұшып,
Көтердім ақ желкенін жыр кемеңің.

Қашаннан асқақ жыр еді аңсағаным,
Ерке өстім

құшып бақыт таң самалын.
Кеудеден жыр бұлағы ағылғанда,
Кетеді ұмытылып шаршағаным.

Тәттімбеттің шертпе күйі күмбірлеген,
Күләштің сұлу даусы дірілдеген.

Қасиетінен Сарыарқамның айналайын,
Шырқалған күн сайын төрінде өлең.

Кең далама келді тағы нұр көктемім,
Гүлдердей мен де бүгін бір көктедім.
Шаттанып, шабыттанып кеткен кезде,
Шым-шымдап шыға берер жүректегі үн.

ЖАЗБАСАМ ДА ТАТЫМДЫ ӨЛЕҢ

Жазбасам да әлі бір татымды өлең,
Атты арқалап келемін ақын деген.
О, ғаламат, қалайша байқамадым,
Үміттеніп келіпті-ау халқым менен.

Жазбасам да әлі бір татымды өлең,
Атты арқалап келіппін ақын деген.
Халқым ту қып жоғары көтергенмен,
Ал мен болсам түсінбей артына ергем.

Жазбасам да әлі бір татымды өлең,
Атты арқалап келіппін ақын деген.
Айтысқа да түсіппін, міне, ғажап,
Ақын деген ардақты атымменен.

Жазбасам да әлі бір татымды өлең,
Атты арқалап келіппін ақын деген.
Баға жетпес уақытты текке өткізіп,
Алыппын-ау ойласам ақылменен.

Жазбасам да әлі бір татымды өлең,
Атты арқалап келіппін ақын деген.
Айналайын,
халқыма борыштымын,
Ақын деген аяулы атын берген.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

СЫР

Қиындықтың қарсы тұрып талайына,
Жақсыларды жинай білдім маңайыма.
Жаны нәзік қыз баласын сыйлай білген,
Бір тойым бар,
дос-жолдас,
ағайынға.

Жүректен сырым менің ақтарылды,
«Орталыққа» арнадым жас шағымды.
Тәңір берген дертімнен арыла алмай,
Жыр жазумен қарсы алдым ақ таңымды.

Газеттің жүремін деп жетегінде,
Қалыппын поэзияның етегінде.
Бар өнерді бойыма жинай бермей,
Қалдырып кетейін жыр ертеңіме.

Ақындықты атақ үшін қумадым,
Күйкі тірлік
күн кешем деп тумадым.
Бұл өмірде еш арманым болмас ед,
Өлеңімнің жатқа айтса шумағын.

БІР ШӘУГІМ ШАЙ

Ішесің шай,
Адамыңмен қалаған,
Шай ішесің,
шаршап келсең даладан.
Шай ішесің,
Аяулы жан анадан,
Бір шәугім шай,
Дос көңілін жамаған.

Бір шәугім шай,
Берер саған әпкелер,
Ыстық шайын,
Бұрқыратып ап келер.
Бір шыны шай,
бермесе егер өткен ел,

Бір шәугім шай,
Бермеді деп өкпелер.

Бұл қазағым,
шайқұмар өзі ел еді,
Шай ішіңіз,
Десең қонақ ереді.
Дастарқанда,
Айтылып барлық керегі,
Бір шәугім шай,
Бәрін де шешіп береді.

АҚ БАНТИК

Бұрымдағы ақ бантик көбелектей,
Көрінетін жайған бір қос қанатын.
Балғын жүрек лүпілдеп кереметтей,
Көкке төбем жетердей шаттанатын.

Жүгіргем сөмкемді алып мектебіме,
Секілді әлденеден құр қалатын.
Майда леп қыр төсінен өпкенінде,
Ақ бантик баяу ғана ырғалатын.

Бантигім – бейкүнә пәк тазалығым,
Базары, думаны көп балаң күнім.
Кеудемді қуанышқа толтыратын,
Анамнан алған ыстық базарлығым.

Балалық кеше ғана болған ғайып,
Біздерден алыстаған бұлдыр күндей.
Ақ бантик – ақ көбелек қанат жайып,
Қонышты гүл қыздарға бүлдіршіндей.

ҚЫС

Қысқа мүлде күш кіріп,
Қариды аяз шыңылтыр.
Суық деммен үскірік,
Айдын беті жып-жылтыр.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Жалтыраған ақша қар,
Жарқырап көзді шалады.
Бейне күміс ақшалар,
Көктен құлап жауады.

Ұлпа қар басқан еңсесін,
Ағаштар қырда тұр мүлгіп.
Боран боп, бұрқап ертесін,
Өтеді өстіп күн жылжып.

МЕН – ОТ, СЕН – СУ

Өзіңнен тауып сая бақ,
Атыпты алдан нұрлы таң.
Ақылмен тұрсаң аялап,
Жалын боп сені жылытам.

Мен от болсам, сен су боп,
Сабырға мені шақырдың.
Сен басшы болсаң, мен ту боп,
Намысын жыртым жақынның.

Сен мақта болсаң, мен қылыш,
Бермеймін жатқа өшімді.
Жасасын деп сен ұлы іс,
Сүйреймін сенің көшіңді.

ТУҒАНДАРЫМ

Ағаларым,
Қарындасқа қымбат қой
бағаларың.
Өзіңе жақсы көзбен
қарасын деп,
Жылы тартып
жеңгелерді жағаладым.

Апаларым,
Өздеріңе еркелеп
бата аламын.
Қазан-ошақ қолыңда
тұрғаннан соң,

Айлап, жылдап,
Үйінде жата аламын.

Сіңілілерім,
 құлағымда тұр әлі
 ерке үндерің.
Қысылғанда су сепкен
 қарлығаштай,
Өздеріңмен өтуде
 бұл күндерім.

Бауырларым,
Көрші өмірдің
 тек қана тәуір жағын.
Өмір – күрес, білгенге,
 бір туғаным,
Тимесін жерге
 ешқашан жауырындарың!

ӨТКІНШІ СЕЗІМ

Беймезгіл жарды неден гүл сезімім,
Ойласам оны өзім де түсінбеймін.
Оңаша кеткен сайын күнде егілдім,
Сүйгенім сені сол сәт үшін деймін.

Кездестік бір көктемнің кешінде біз,
Жүргенде қолды созып бір арманға.
Жібектей жайлап қана есілеміз,
Жүрекке қояр сірә кінәң бар ма?!

Лап етіп жүзде ойнады қызыл шырай,
Кеткендей тұла бойым түгел ысып.
Қадалдың сен де сол сәт жылы ұшырай,
Жанарлар бара жатты ұғынысып.

Жарғандай қос көкейде бір гүл анық,
Тілместік пәк көңілмен алғаш күліп.
Алдыңда бір қуанып, бір қызарып,
Барады бір нәзік жіп жалғастырып.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Ойларда жүргенімде кіл тұнықты,
Өзіңе құстай ұшып жететінмін.
Жүргенде еш алаңсыз кім біліпті,
Сезімнің сынып бейуақ кететінін.

КӨРГЕНДЕ СЕНІ

Көргенде сені шым етті жүрек бұлқынып,
Жанарымда кетті арайлы күн күліп.
Сол бір сәтте айтылмастан арада,
Қала берді мөлдір таза сыр тұнып.

Кеткенше ұзақ
қарадың үнсіз қадалып,
Жанарыңда жасырған сырың бары анық.
Бір нәзік сезім көкірегімді тербетіп,
Күлімдей бердім айна алдында таранып.

ТАҒДЫРДЫҢ ТАРТУУЫ

Бір тәңірім тіл қатып ізгі үніме,
Кездестің менің мынау күз күніме.
Тағдырдың бар тартуы бір өзің деп,
Босатып ерік бердім тізгініме.

Түн көңілді келді де Күн түрді де,
Бір сүңгі еріп түсті кірпігімде.
Шаттықтың шашбауын шашыма орап,
Бір күнім ұқсамады бір күніме.

ШАЙҚАЛЫП КЕТТІ СУРЕТІҢ

Көкейде көптен өрілген,
Тарқатып сырдың бір шетін.
Сезімнің мөлдір көлінен,
Шайқалып кетті суретің.

Нұрлана тұрып кіл жарқын,
Шаттанған ем күнде ерте.
Кетті соғып леп салқын,
Жылуы мол жүрекке.

Көлеңке бұлттар тізбегі,
Жанымды жарқын торлады.
Жанардан тамшы күздегі,
Үзіле берді, болмады.

Ішімді өртеп бар мұным,
Жылағам жоқ аз бүгін.
Сені ойлаумен өтуде,
Жылжып аққан әр күнім.

Жаралы кетсе жүрегің,
Кінәлі мен ғой, білемін.
Таба алмай бірақ қиналам,
Жазатұғын бір емін...

ЖАНЫМ ДЕЙСІҢ ҮЗДІГІҢ

Алдамапты көкірегімді ізгі үміт,
Жаңа ғана келе жатыр күн күліп.
Жүрегіңнің тереңінен сыр қозғап,
Жаным дейсің,
бағым дейсің үздігің.

Қалдым содан бір суынып, бір ысып,
Жазылғандай денем тұрған құрысып.
Жарқ еткізіп жанарға нұр ойнатып,
Бара жатсың шуағыңмен жылытып.

Ет-жүрегім менің-дағы езілген,
Дауысыңнан бір жақындық сезілген.
Өзің барда төрт құбылам түгел боп,
Өзің жоқта тіршіліктен безінгем.

ӘЙЕЛМІН МЕН НЕСІНЕ?

Жаным менің,
Неге сонша бүліндің,
Көңіліме ауыр тиді бүгінгің.
Жүрегіңнің жартысындай боп кеткен,
Бөтен көзден қызғанбайды
Гүлін кім?!

Кеудеме көкала ұйрек келіп қонса...

Оның рас,
Қарап өтті ол тесіле,
Соған неге қалдың сонша өшіге?
Жат көздерді қаратпасам бір уақ,
Әйел болып жаралдым мен несіне?!

ЕРКЕЛЕТШІ БІР УАҚ

Ашуыңды басшы, жаным,
Бұйырма,
Тіл қатшы енді мүмкін болса қиыл да.
Жаны нәзік әйелдердің әу бастан,
Еркелету әйел жанын қиын ба?

Еркелетші,
Жүрегімді жаз етіп,
Көңілімді көктем етіп,
Мәз етіп.
Жанарыңмен аялай бір қарасаң,
Гүлдей жайнап,
Кетем сол сәт әндетіп.

Әйел деген тіршіліктің гүлі – бақ,
Ер азамат – сәуле төккен күншуақ.
Күннің жылы шуағын кім сүймеген,
Сондықтан да еркелетші бір уақ.

ЖАНЫМДЫ МЕНІҢ ҰҒАР КІМ?

Жақын деп мынау жарыма,
Көкейде жатқан сыр айттым.
Тыныштық бер деп жаныма,
Тыңдамай мені мұңайтты.

Ержетіп қалды ұлым деп,
Онымен келді сырласқым.
Деді ол ұлым күлімдеп,
– Емеспін, шеше, құрдасың.

Құрдасқа сыр айтар,
Келіп ем,
кұрбым көңілсіз.

Бекерге барып құр қайттым,
Секілді болды өмір – күз.

Сырымды айттым,
досым деп,
Ашып жан сарай есікті.
Бекер-ақ бопты осым тек,
Өзгеге ол сыр жетіпті.

Сырласпақ боп әпкеммен,
Бір шетін сөздің бастап ем.
– Асығып барам,
әттең мен,
Әйтпесе сенен қашпап ем...

Деген соң қайттым жиналып,
Айналама қарап жалтақтай.
Кеттім ғой әбден қиналып,
Жанымды ұғар жан таппай.

БҰРЫМДЫ АҚЫН

Шақырып шабыт қыр анау,
Лапылдап от боп жанамын.
Жүрсем де жағып жыр алау,
Күзетем жардың қабағын.

Табиғаты қызық ақынның,
Өлең жазып түнде аһ ұрдым.
Қысады жырдың толғағы,
Жайыма қалып «жақыным».

Жанымды мынау гүл еткен,
Жырым туса жүректен.
Мәз болам жас балаша,
Күн шыққандай түнектен.

Күтпестен атар таңымды,
Оятып алам жарымды.
Ішімнен шыққан бебеулеп,
Оқимын жырды жалынды.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Жарым тындап жырымды,
Жалынына жылынды.
Кейде мазаны алма деп,
Қарадан қарап құбылды.

Басын кейде шайқап-ай,
Қалжындайды «Әй, қап-ай!
Әйел емес

ақынды,
Алыппын ғой байқамай...»

Тұрса да шабыт дүбірлеп,
Оқимын жырды күбірлеп.
Қызықтап сәби жырымды,
Атады таң да сібірлеп.

ЖАЛҒЫЗ ЖЫРЫМ

Байқалар оқтын-оқтын жалғыздығым,
Тіршіліктің тауысқандай бар қызығын.
Кеудедегі ащы өксікті басатұғын,
Жүректен жылжып аққан жалғыз жырым.

Жырым бар жанартаудай жарылмаған,
Сырым бар оттай ыстық жалындаған.
Түбінде жалғыз жырым болар менің,
Ашатын маңдайдағы бағымды алдан.

ШАБЫТ ШАҚЫРУ

Ой кезіп оңашада күйінемін,
Тағы да ақ қағазға шүйілемін.
Өмірде ешқашан да өкінбес ем,
Өлеңмен бірге болса түйір демім.

Жетер енді буылып,
түйілгенім,
Қарашы жан сырымның үйілгенін.
Тұншыққан өлеңімді қозғап, қозғап,
О, шабыт,
қас тұлпардың күйіне мін!

ЖАБЫЛАРҒА ҚОСЫЛМАЙМЫН

Жан әкешім, кір келтірмей атыңа,
Сіздің жүрген жолыңызды қоштайын.
Білем өзін келтіргенсің бабына,
Жүйрігіңді жабыларға қоспайын.

Қақтырамын таңданбастың таңдайын,
Дәлелдеймін бұл қызыңның қандайын.
Әкетайым, берген батаң қабыл боп,
Тек жарқырап ашық болсын маңдайым.

ЖАСТАР ВАЛЬСИ

Біз жастар жалындаған жігеріміз,
Елімнің болашағы тірегіміз.
Барлық ұлт бір адамның баласындай,
Әрқашан бірге соққан жүрегіміз.

Шырқа жастар – арайлы туды күнің,
Алға бастар – таңы атты бірлігіңнің.
Күні батты құлдығыңның,
Болашақ нұрлы бүгін.

Біз жастар мұрагері желтоқсанның,
Исатай, Махамбеттің алдаспаны.
Қорғаймыз елімізді егеменді,
Бабалар жолы әркез жалғасады.

Жастармыз жақсылыққа жаны құмар,
Жастықпен думандатып сауық құрған.
Жетеміз биіктерге қол ұстасып,
Шамымыз келешектің жанып тұрған.

СЕНІ АҢСАЙМЫН

Көргенше мен өзінді асығамын.
Бір ысып,
бір суынып басыламын.
Жүресің жадымнан бір сәт шықпай,
Өзің болдың кеудедегі асыл әнім.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Жүрген жоқпын, бәлкім, мен саған ұнай,
Деп ойлаумен өткіздім таңды ұдай.
Ал, өзің маған келіп тіл қатқанда,
Тосыннан ұстап қалар паңдығым-ай.

«Қалайша бар сезімді жасырамын,
Кездескенде мойныңа асыламын».
Деп өзімді қаншама қайрасам да,
Сабама түсіп қайта басыламын.

Сосын мен кездесемін өзіңменен,
Аймалайсың аялы көзіңменен.
Саусағың саусағыма тиген кезде,
Күндерім ұмыт қалар көз ілмеген.

МАХАББАТТЫҢ МАУСЫМЫ

Ашып саған көкейдегі бар сырды,
Жүрегімнің емін сенен таба алдым.
Өзің болып махаббаттың маусымы,
Тұнық сырлы сезіміңнен нәр алдым.

Айлы түннің өзің болып мың сыры,
Гүлдей жайнап тотыдайын тарандым.
Бірге соғып жүректердің дүрсілі,
Жорғалайды сен дегенде қаламым.

СӘЙГҮЛІК ПЕ ДЕГЕНІМ...

Қыран ба деп қалып ем, қияға ұшқан,
Құзғын болып шықтың-ау,
Жемтік құшқан.
Сұлу сөзді сапырып
көпіртесің,
Тіл сүйексіз болғанмен
Жағынды ұстан.

Сәйгүлік пе дегенім,
Мәстек екен,
Мәстек мініп,
көмбеге қашан жетем.

Ер-тұрманы күмістен,
әбзелі асыл,
Болған соң
Келмепті ой басқа бөтен.

Санап жүргем иілмейтін
Еменге мен,
Айырмаң жоқ құрт түскен
Бөренеден.
Пана түгіл,
отынға жарамайсың,
Кімге керек,
Жүрексіз кәуек денен...

БАРАСЫҢ ШУАҒЫҢА...

Жинаған тұла бойға бар асылды,
Кеудеге теріп келген дара сырды.
Жанымды нұр сәулеге толтыратын,
Тек өзіңсің көзімнің қарашығы.

Жанарың жарқылдаған тұнық дәйім,
Қалайша тереңінен сыр ұқпайын.
Ойланып өзің жайлы онашада,
Шашылған ойларымды құрықтаймын.

Барасың шуағыңа жуындырып,
Жастықтың алаулаған туын құрып.
Тәңірім тарту еткен бізге бүгін,
Алмайық ақ сезімді суындырып

ҚУЫРШАҚ ҚҰРБЫҒА

Байқаймын сиқың мынау,
Еті өлген ғой,
Көкейімде жоқ қой саған бөтен де ой.
Қатарыңды құрбым-ау, таппадың ба,
Мынау кісі
Үйіндегі көкендей ғой.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Қаратпаған самайдағы ақ шашына,
Қаратпаған ұл-қызы бар бақшасына.
Өзінді көзсіз етіп,
Ғашық қылған,
Көкеннің қалтадағы
Ақшасы ма?!

Сыйлағанға мээ болып,
Асыл-жақұт,
Өтуде ме білінбестен алтын уақыт.
Ақшамен арбап сені жар қылмайтын,
Керегі не жас басыңа
Жарты бақыт.

Кім сүймес,
Кім қызықпас уыз шақта-ай,
Жүре берем дейсің бе,
Бұл құшақта-ай.
Уақыт өтіп, базарың тарқағанда,
Қалып жүрме жұртта қалған
Қуыршақтай.

ЖАРЫМА

Гүл сезімнің таң шуағы,
Көзімнің шамшырағы.
Жүзіндегі нәзік сәуле,
Жырым болып тамшылады.

Жабырқап жүрсем бір уақ,
Жанымнан табыласың.
Шалғайға кетсем ұзақ,
Іздейсің,
Сағынасың.

Аялы тұнық көзің,
Жылылық нұр таратқан.
Ойлы да сырлы сөзің,
Жүректен орын тапқан.

Жан жарым, тірегімсің,
Жұдырықтай жүрегімсің.

Өзіңді өзгелерден,
Жақын көрем,
білемісің?

ҚАҢТАРДА ГҮЛ СЫЙЛАДЫ...

Қаңтарда гүл сыйлады қазақ жігіт,
Көңілім алай-дүлей, қалды жылып.
Қолыма ұсынды ол қызыл гүлді,
Жанымды жадыратып, жаздай қылып.

Жүрген ем, жабырқаулы, көптен күлмей,
Жарқырап шыға келдім мен де Күндей.
Жүзіме қызыл шырай қан жүгірді,
Қаңтарда үсімеген раушан гүлдей!

ҚАРАСАМ КЕЙБІР ӘЙЕЛДІ

Қарасам кейбір әйелді,
Түсінбеймін, әй енді.
Құрбыға барса ауқатты,
Ауырып қап іздер әр емді.

Құрбыда барды көре алмай,
«Қаламын деп мен қалай?»,
Қайтсем де қуып жетем» деп,
Ұйқысыз өтер күн талай.

Жүремін деп жарқырап,
Жастыққа тимей жар құлақ.
Бар теңгесін сарп етіп,
Гауһарды алды жарқырақ.

Қыс келіп, мұз жалтырап,
Қарға оранды атырап.
Құндыз тон алды қымбатқа,
Тонбаймын деп қалтырап.

Назданса әйел көрікті,
Аспайды сірә, бөрікті.
Қиғылық салды күйеуге,
Алып бер деп көлікті.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Әдетін әсте тыймады,
Дос болмайды жиғаны.
Қанағат қарын тойғызар,
Жүректе болса иманы.

ҚҰРМАЛДЫҚ

Дей алмайсың есерсоқ та,
кем есі,
Батырлық бар,
бар намыстың елесі.
Өзін өзі атады,
Оқшантайда қалмағанда жебесі.

Намыс тірі,
біткен айла-шарасы,
Қалып барад артта бала-шағасы.
Өзін өзі жарады,
Қалмағанда қылар қайран,
шамасы.

Тартылмайды тіршіліктің бұлағы,
Құлап барып ескерткіш боп тұрады.
Гүлдегенде сакура,
Барша әйел мінажатын қылады.

Бәрі қайғы!
Емес бірақ бас қайғы!
Ең нашары тау қопарып тастайды.
Жапон жұрты әйелі,
Осылайша Құрмалдыққа бастайды.

Қалған емес әйеліне жабысып,
Еркектердің осынау бір шағы ыстық!
Бақытты әйел жоқ шығар,
Жатса ері намыс үшін шабысып.

Әйелдерін сыйлайды олар піріндей?!
Өрт шыққанда зеңгір үйлер бірінде...
Жапондардың әйелі,
Төмен қарай атады өзін тірідей.

Арды ойлаған мұндай әйел кемелде,
Құлайды ол басын салып төменге.
Көйлегінің етегін,
Желге аштырмай!
Айналады өлеңге!

СЕНДЕГІ ҰЯТЫМ

Баурап ап құса мұң,
Сені іздеп ұшамын
Қалған тек елесің,
Ізінді құшамын.

Күн бұлтты, жауасы,
Қорғасын ауасы.
Жанымның қалаған,
Өзіңсің дауасы.

Барлығы сиятын,
Сен менің миятым.
Шашылып қалмасын,
Сендегі ұятым.

АМАЗОНКАЛАР

Өрілмеген бұрымы,
Тісеймеген тарағы.
Еркегі жоқ ауылдар,
Айқайшы боп барады.

Үміт артып кешінде,
Өзін-өзі алдаған.
Бас ұстайды әйелдер,
Еркек емге қалмаған.

Тізелесі қала асқан,
Жұмыс іздеп,
шабылып.
Еркегі жоқ ауылдың,
Мектебі жатыр жабылып.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Жыны,
 шайтан қоралас,
Түрткілейді мекер топ.
Ұйықтайды әйел боп,
Оянады еркек боп!

Шайтан сезім жадылап,
Өзін-өзі қайырған!
Ауыл шеті шаң шықса,
Жармасады айырға.

Бір бірінен әйелдер,
Қайыр сұрап жүр әні!..
Басқа еркекті кіргізбей,
Айыр ұстап тұр әні!..

БАЛА ТУЫП БЕР ДЕУГЕ

Ошақтың бәрін билеген,
Жаулықтысы – жақыны,
Бала туып бер деуге,
Жетпейді ердің батылы.

Қаласа әйел шарана,
Қалады іште томпиып.
Күйеуі жүр шарасыз,
Сыртқа жүні қомпиып.

Жүні жығылып арысы,
Қос қызына тәубе дер.
Жанын жейді жегі құрт,
Қалмады артта мұрагер.

Нәрестені бір Хақтан,
Сұрайтын еді бұрынғы.
Алла емес, сәбиді,
Беретін болды бұрымды.

ОРАЛУ

Келеді шашып-төгіп,
Тапқанын баласына.
Ұрланып көз салады,
Қалт еткен арасында.

Аймалап сырт тұрады,
Балалар таласында.
Өзімді көремін мен,
Айнакөл қарашығында,

Жарым көңіл аспандайды,
Түсіп қалған аласаға.
Осыншама ыстық па едің,
Отбасы,
бала-шаға?!

НАУРЫЗЫМ – ЖЫЛДЫҢ БАСЫ

Диірменін тіршіліктің айналдырып,
Жер бетін қар суынан айна қылып.
Жеттің бе, желегіңмен гүл – Наурызым,
Бұлақ боп сылаң қағып, сайдан күліп.

Теңесіп табиғаттың күн мен түні,
Құтты болсын, Ұлыстың ұлы күні.
Сезімін селт еткізіп жігіттердің,
Құлаққа жеткендей ме қыздың үні.

Наурызым – құт әкелсін,
жылдың басы,
Халқымның домаласын өрге тасы
Аман боп Отаным мен оттың басы,
Қуанышқа бөленсін кәрі-жасы.

Самарқанның көктасы жібіген күн,
Ақпанның ақ көрпесі түрілген күн.
Көктегі Күн арудай күлімдеген,
Қыздарым бейне ашылған бүрінен гүл.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Қыспаққа алса дағы талай заман,
Қазағым күткен әр кез барын алдан.
Емендей иілмейтін еліміз бар,
Болсын тек тілі менен діні аман!

ЖАЙНА, АСТАНА

Қазағым, көтеріліп аспандашы,
Артта қалып өткен ғасыр ақ-қарасы.
Ұлтымыздың бақытты ұясы боп,
Жайнасын еліміздің Астанасы.

Аумалы-төкпелі өмір жалғанынан,
Қазақтың бергені көп,
алғанынан.

Егілгенде ес берді Еркіндігім,
Тәңірім,
қайырын бер қалғанынан.

Жер жаһанға белгілі енді елсің,
Әлем саған сүйсініп елжіресін.
Әнұраным биікте қалқып әр кез,
Көгімде көк байрағым желбіресін!

ҚАРАТАУЫМ

Қаратауым – туған менің ауылым,
Бір өзіңнен жазылып ед бауырым.
Сай-саланы сарқыратып өтетін,
Ерекше ғой көктен жауған жауының.

Бармақтайын сайда өскен жидегін,
Өзен-көлде жүзген аққу-үйрегің.
Даладайын дарқандық пен кеңдікті,
О, туған жер, мен өзіңнен үйрендім.

Қаратауым – тым ғажайып жер тегі,
Таза ауасы жан сарайын ерітеді.
Жайқалғанда жағадағы құрақтар,
Жыр жазуға жас жанымды елітеді.

Туған жерім, өскен ұям, шаңырақ,
Мен өзіңнен қол үзіптің азырақ.
Туған елге туын тігіп,
кей құрбым,
Төрт түлікті отыр әне бағып-ақ.

Өскен ұям, биік болсын жұлдызың,
Торламасын қара бұлттар күн жүзін.
Туған елдің бір жаршысы болам деп,
Қой емес-ау,
ой бағыпты бұл қызың.

АҚЫНДАРДЫ АҢСАУ

Күйбіңі әсте біте ме
бұл жалғанның,
Жолым түсіп Балқантауға барғанмын.
Қарсы алдымнан Кәрім, Тұрсын шықпады,
Жетімсіреп,
Құлазып мен қалғанмын.

Іздеп ақын Кәрімі мен Тұрсынды,
Балқантауым үнсіз маған күрсінді.
Ақындарын сағыныпты туған жер,
Қақ жаратын мынау түнек тылсымды.

Жүретұғын өлеңіне табынып,
Кеттім ақын ағаларды сағынып,
Шықпаған соң ақындардың дауысы,
Күлдей болып қалды тауым шағылып.

Күйбеңінен қу тірліктің шаршадым,
Ақындардың өткір жырын аңсадым.
Ақын деген ардақты ұғым ағайын,
Сүйіктісі болып кетер баршаның.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

АДАМНЫҢ БІР ҚЫЗЫҒЫ БАЛА ДЕГЕН

ҰЛЫМ АРҒЫНМЕН СЫРЛАСУ

Жұдырықтай өзінді,
Жаратушым сыйлаған.
Сен келгенде өмірге,
Кең дүниеге сыймағам.

Ана деген бақытты,
Сол бір сәтте сезінгем.
Самайыңнан мың иіскеп,
Рахаттанып көз ілгем.

Үілдеген үндерің,
Тым шаттыққа бөлеген.
Жүрегімнен шымырлап,
Шыққан еді көп өлең.

Сен дегенде иіген,
Алпыс екі тамырым.
Маңдайыңнан шерткізбей,
Ержеткіздім жан ұлым.

Жанардан бүгін қуанып,
Үзіліп түсті тамшы жас.
Құлыным едің, есейіп,
Тұлпарым болдың қамшы бас!

Қарсы тұрып дауылға,
Кездерім аз көп күлген.
Ризамын Аллама,
Осы күнге жеткізген.

Кешегі өткен әкеңнің,
Соңында қалған көзісің.
Әлпештеген анаңның,
Жырға қосқан сөзісің.

Ащы мен тұщы аралас,
Көргенмін өмір талқысын.

Тектіден туған тұлпарсың,
Қолыңа қонды бақ құсың.

Қадірін біл, жан балам,
Басыңа қонған бақыттың.
Аялай білсең жарыңды,
Күтеді әркез жақұт күн.

ЖҰЛДЫЗ ЕДІМ, АЙЫМ ҚОНДЫ ҚАСЫМА

(Келінім Айжанға)

Жұлдыз едім, Айым қонды қасыма,
Осы күнді күткен едім асыға.
Таудай талап барын балам білемін,
Бармақтай бақ қонсын енді басыңа.

Нұрға толсын балғын, нәзік жамалың,
Тек бақыттан күлімдесін жанарың.
Үй болудың көп қой сірә, әуресі,
Мықты болсын құрған отау – қамалың.

Нәзіктің сөзі – шекер, тілі – бал,
Мойын болшы байыппенен бұрылар.
Азаматты ақылыңмен ұтасаң,
Сонда Басың дұрыс жүрер ұғып ал.

Елжіреген Ана көңіл тұнық тым,
Ене болдым ортасында қырықтың.
Әулетімнің шуақ шашқан сәулесі,
Өзің болшы, айналайын, қылықтым.

Көп қой әлі күтіп тұрған алдан сын,
Үзілмесін қазаныңнан дәмді асын.
Әзірлеген сенің алтын қолыңнан,
Келген қонақ жүректерін жалғасын.

Қызығы көп білген жанға фәнидің,
Бұрымдылар – берекесі әр үйдің.
Үлкендердің ақ батасы қабыл боп,
Хош иісіне бөлене гөр сәбидің.

Айналанды жарқыратып Күн етші,
Ошағыңды ақылыңмен гүл етші.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Маздап жанып өзің жаққан шырағың,
Болшы, балам әулетіме тілекші.

БАЙЛЫҒЫМ

Неткен ғажап, жатыр ұлым үйленіп,
Келін түсті босағама именіп.
Қуаныштан жүрек соқты лүпілдеп,
Кетті бойым өзгеше бір күйге еніп.

Ұлым менің, құтты болсын аққұсың,
Маңдайыңа келіп қонған баққұсың.
Жазылмасын қол ұстасқан жұптарың,
Тек тірліктің татындаршы тәттісін!

Ұлым менің, аппақ таңым арайлым,
Нұр жүзіңе шуақ төгіп қараймын.
Сүйгеніңнің сүйіктісі бол балам,
Өте берсін қуанышпен талай күн!

Ұлым менің – айбыным,
Қолыңа қонды Ай, Күнің.
Бес күн мынау жалғанда,
Өздеріңсің байлығым!

ДҮНИЕГЕ ӘЛИХАНЫМ СЕН КЕЛДІҢ

Шаңырақтан шығып даусың інгәлап,
Қоңыр күндер артта қалды сырғанап.
Жүректерге күй толтырып бір ғажап,
Көгімізде күлім қағып Күн қарап,
Дүниеге Әлиханым сен келдің!

Дәл сол күні «Орталықта» той қызған,
Қаламдастар басын қосып, ой-қырдан
Алты Алаштың қамын жеген көсемі,
Әлиханның атын саған қойғызған.

Атын қойып бабамыздың бір ұлы,
Болсын дедік Қазағымның ұлығы
Отбасының болмай жалғыз тұнығы,
Болшы, балам, жақсылардың сынығы!

АСЫЛ АНАМЫЗҒА

Кемпірбай ақынның сынығы,
Тілге бай, терең ой-ұғымы.
Құрсағынан тектінің туыппыз,
Жұқса екен біздерге жұғыны.
Ана бұл күдірет – бір Ұлы,
Қашанда жоғары тұғыры.
Ұрпағын бақытқа бөлесін,
Ұзақ боп әрдайым ғұмыры!
Алтындай он бала өсіріп,
Қатесін келесіз кешіріп.
Перзенттік парызды қайтармай,
Жүрміз бе, біз әлде кешігіп?!
Сүйікті, сүйкімді анашым,
Бік жақтан болыпсың пана шын.
Махаббаты Ананың – мәңгілік,
Барында білейік бағасын!
Анашың бетіңнен сүйгенде,
Ойнайды кеуденде – күй демде
Ананың қамын көп ойлайық,
Берілмей, қу тірлік, күйбеңге!

КИМЕШІ ҚАЗАҚ КИІМІН

Қазақтың мынау көбейтпей құса, күйігін,
Аласартпай алысып алған биігін.
Жатпенен шалғай шет ел асып кеткен соң,
Ұзатылғанда кимеші қазақ киімін!

Отаныңа салмастан көз қиығын,
Тастап кетсең туған жер байтақ ұйығын.
Қазақтың асыл азаматына жар болмасаң,
Ұзатылғанда кимеші қазақ киімін!

Дүние қуып, бөтенге бұрса бүйірің,
Қор қылма құнды ұлтымның асыл бұйымын.
Қазақтың енді ұрпағына Ана емессің,
Ұзатылғанда кимеші қазақ киімін!

Қазақтың енді естімейсің күй үнін,
Ұстамайсың теңгесі мен тиынын.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Ата-ананды қаратып жерге кеткен соң,
Ұзатылғанда кимеші қазақ киімін!

Айтайын сөздің тобықтай ғана түйінін,
Көтере алған Алланың берген сыйын кім?!
Көк туымның астында өмір сүрмесен,
Ұзатылғанда кимеші қазақ киімін!

Шетке шыққан қыздың бөтен – иесі,
Басқаларға жұқпасыншы күйесі!
Ұлттық киім – қазынасы бабамның,
Ұрып кетіп жүрмесінші киесі!

ТӘУЕЛСІЗДІК

Тәуелсіздік!
Шықсын даусым қаттыр-ақ,
Жаңғырықсын
Мынау байтақ атырап.
Ұлан-ғайыр
Ұлы дала төсінде,
Күліп атсын
Мәңгі ару Күн шашырап!

Көк байрағым
Азат елдің жаршысы,
Қыран құсым
Қанат жайып қалқышы.
Елтаңбамда
Шаңырағым шат болып,
Әнұраным
Шарлап көкті шалқышы!

Мәңгілік ел
Татулықтың тұрағы,
Сыңғырлаған
 күміс сәби бұлағы.
Азат әнім
Аққұсымдай қалықтап,
Шырқау шыңда
Шаттық әуен тұнады.

АЛТЫН АДАМ

Көк байрағым
 желбіре тағы желбіре,
Алтын адам –
Евразия төрінде!
Алтындалған
 сақ патшасын көргендер,
Жалт қарады
Қазақстан жеріне!

Алтын адам –
 батырлықтың айбары,
Алтын адам –
 елдігімнің айғағы!
Сауыт киген
 батырларын көргенде,
Қазағымның
 қаны ойнайды бойдағы!

Алтын адам
 әлемді жүр аралап,
Тарихқа біз
 көз жүгіртсек, саралап
Түбі текті,
 өзі батыр, өзі бек,
Бізге әлем
 таңырқап бір қарамақ!

Жетті елім
 еркіндік пен азатқа,
Күресумен
Қол жеткізді ғажапқа.

Алтын күннің
 шапағаты шашырап,
Алтын ғасыр
 тусын біздің Қазаққа!

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

АСҚАР ТАУ

(Жан әкеміз Тойбекұлы Райымбекке арнаймыз)

Біздің жаққа
Көктем келді тағы да,
Жүрсің бе екен
Сенде иранбағында.
Құран оқыр
Ұрпағың бар иншалла,
Дамылда әке,
Алаңдама дамылда!

Бүгін Аға
Туған күнің сездің бе!
Есуін-ай
Өзің жақтан желдің де.
Бір аунап түс
Бір ауыз сөз арнаған,
Сарқынына
Тау құлатар селдің де!

Әке жайлы
Айтылатын жыр бөлек,
Қысқа ғана
Жазып өтем термелеп!

Өтірік ұрсатын,
Өмірде бізді.
Күлкі тұратын,
Өңінде ізгі.
Ала таңнан
Пешті жағатын,
Бала табаны
Баса ма, деп сызды!

Аулақ жүретін
Дүние боқтан,
Бас тартатын
Ұсынған тақтан.
Үшеу емес,
Алты қыз өсірдің,
Бұйыртып жүргей
Орыныңды жұмақтан!

Тамырың терең
Бәйтерек бекемсің,
Иншалла, ұрпағың
Атыңмен көгерсін.
Шашымыз ақ селеу,
Әже болсақ та,
Алақанын әкенің.
Аңсайды екенсің!

БЕС БАЛА – БЕС РУЛЫ ЕЛ ЕМЕС ПЕ ЕДІ?!

Бара жатыр жұмыр бас шыр айналып,
Қалды ғой сөйлей алмай, тіл байланып.
Тілсіз өрттің құрбаны боп кете барды,
Сәбилердің күлкісі – күлге айналып.

Құны жоқ күміс пенен алтын алқа,
Болмады аналарға ешбір қалқа.
Соңындағы боталарын сүйрелейді,
Алдағы күндеріне үміт арта.

Көтерсе де қара күшпен кірпіш-тақтай,
Келеді жас Астанаға жұмыс таппай.
Несиеге байланып жастық ғұмыр,
Лашықтағы өмірі жанға батты-ай!

Аһ ұрғызып ананы қинағаны-ай,
Әкенің ақ арманы қирағаны-ай.
Құрсаққа сыйып келген бес құлыншақ,
Осынау кең дүниеге сыймағаны-ай!

Бірі жүр жемсауы толмай – ұры болып,
Бірі жүр құр атақтың – құлы болып.
Қарашаның қамын ойлар қалаулылар,
Сөйлемей ме, халықтың ұлы болып!

Қалталылар орден-медаль сатып алып,
Енді бірі ақыл айтар жатып алып.
Тіршіліктің ауыр жүгін арқалаған,
Қазақтың әйелдері батыр – анық!

Бес баланы туған АНА ер емес пе еді,
Көтеретін мәртебесін ел емес пе еді?!

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Көп балаға несібесін төгіп берсе,
Бес бала – бес рулы ел емес пе еді?!

ҚАЗЫБЕК БИ БАБАМ ХАҚЫНДА

Асыл менен жасықты алмай түстеп,
Ауданды жауып еді кеше күштеп.
Тектіден туғанымыз рас болса,
Ұрпағы үнсіз қалмас, тілін тістеп.

Азаматы шықпаса алға аттандап,
Қыз да болса, Би бабам деп атқа қонам.
Әділдіктің ақ туының алдын орап,
Жағымпаздар мекені – мына қоғам.

Қоңтайшыға бас имеген қайран бабам,
Қаңырап босап қалды - туған далаң
Халқыңның мұң-зарына құлақ салмай,
Қарынбайлар той-тойлап, салған сайран.

Сұңқар ең-биікте ұшып саңқылдаған,
Алмастай өткір сөзің жарқылдаған
Ұрпағың бара жатыр ұсақталып,
Қарғадай төмен ұшып қарқылдаған.

Ел қамын ойлар деген би мен бектер,
Қара бастың қамын жеп, жанын күйттер.
«Өлі арыстаннан тірі тышқан артық» деген,
Балақтағы басқа шықты өңшең биттер.

Шара бар ма, тұлпар деген жабы болса,
Күректің басы емес – сабы болса
Қазыбек би ауданын ашып берер,
Кеудесінде намысшыл қаны болса!

ҚАРАКЕСЕКТІҢ ҚЫЗДАРЫ

Ерке Ертіске тиіп тұр тұңғыш табаным,
Елінен келдім Қазыбек бидей бабаның.
Шыңғыстауға келін боп түскен кешегі,
Апаларымның ізі бар ма деп қарадым.

Қарқабаттай алтын құрсақтан таралған,
Қаракесектің қызы едім жырдан нәр алған.
Бабаларымның батасы тиіп, көбейіп,
Ұрпақтары елге айналған – қара орман.

Қаракесектің асылдай болған бір тасы,
Ханым деген атқа лайық бір басы.
Ұлы Абайдан басталса егер жыр басы,
Ұлы Ұлжаннан басталған ақын тұлғасы!

Ұлы ақынның бәйбішесі – Ділдәсі,
Тектіден туып, батасын алған сырласы.
Тобықтының түндігін ашып айқара,
Қос апамның сынғырлаған сырғасы.

Тарихқа толы сырлы Ертіс толқып ағады,
Толқыны ұрып, шағаласыз жағаны.
Қайын жұртынан қарлығаш қонды жағаға,
Сезді ме соны, поэзияның ұлы Қағаны!

КҮМІС БІЛЕЗІК

(Белгілі жазушы Қожахметова Мағира апайға)

Сүйсініп
Сәбиімнің гүл өңіне,
Жұрт ұйыды
Жазушының тілегіне.
Шешіп алып
Жарқыраған білезігін,
Кигізді
Немеремнің білегіне.

Білезік
өрнектелген өрнекпенен,
Жақсыны
Осындайда көрмек деген.
Батасына
апайымның тебірендім,
«Әжесіндей
Өлеңді өр» – деп берген.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Ортасында
Білезіктің тасы қызыл,
Сөйлетсе
Тастың өзі тұнған бір сыр.
Мағира апай
Ақ батаңыз қабыл болып,
Ұрпағымды
Алла оңдап, қолда Қызыр!

ҮЗІЛМЕЙ ҚАЛДЫ ЖАПЫРАҒЫМ

Тондым жиі, тон ішінде қалтырадым,
Сарғайып кеткендей кіл бал құрағым.
Күзгі жел құтырына соққан кезде,
Үзілмей қалды ілініп жапырағым.

Ескі жүрек – өзгені іздеп соққан кезде,
Бүйрегім – безбүйрек боп қатқан лезде.
Бауырыңа бағым деп баса білдің,
Жан дүнием ауыр мұңға батқан кезде.

Қарамадың айқыш-ұйқыш жолдарыма,
Тар жолда қол ұсындың «қон, бағыма!»
Тағдырдың сынағына мойымаған,
Бір Алла екеумізді қолдады ма?!

Тәубе деймін, тағдырыма күлген Күнге,
Қарғыс айтам қиянатшыл қара түнге.
Сыңарын еш адаспай тапса деймін,
Өтірік бақытты боп жүргендерге!

Жас емеспіз – баратын жиі баққа,
Белгілі ғой әр қадамың мынау хаққа.
Бұл да бір Жаратқанның сыйы шығар,
Өмірімді өзгерткен Күнгей жаққа!

КҮНШІЛДЕРГЕ

Мойындамай,
Өзгерді түрің неге?
Жүрген жоқпын
Соған бола күйік шеге.
Бойымдағы
дарынымды Құдай берді,
Қолымдағы
қаламыма өзім еге!

Мойындама,
Оған еш мойымаймын.
Соған бола
Азап шегіп, бой ұрмаймын.
Жұлдыз атты
Жарқыраған есім бар да,
Көгің түгілі
Жерде жүріп жойылмаймын!

Жырым бар
Жасындайын, төкпелейін,
Ашуым
ұзамаушы еді көпке дейін.
Жанымды
Еш кінәсіз кірлетті деп,
Қалайша
Күншілдерге өкпелейін?!
Бойымды
Жамандардан шөткелейін!

СЕН ЖОЛЫҒЫП...

Саған дейін көңілім пәс, сынық - тын,
Сен жолығып, бар дүниені ұмыттым.
Ой-санамды ақылменен жаулаған,
Терең ойлы жанарыңнан сыр ұқтым.

Сен жолығып, көктен арай шашылды,
Найзағайлы нөсер тынып басылды.
Кемпірқосақ өрнек салып өмірге,
Жұпар аңқып, жан сарайым ашылды.

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

Сен жолығып, айттың сөздің кесімін,
Көшбасшысы өзің болдың көшімнің.
Жүрекке – от, жанға – дауа тапқан соң,
Қарсы жүздім толқынына Есілдің!

КЕШІККЕН КӨКТЕМІМ

Гүлденіп бөктерім,
Ұмытылып өткенім.
Сен шаттық сыйлашы,
Кешіккен көктемім.

Ызғардан түршікпей,
Көңілге кір түспей.
Жарылсын қайтадан,
Өмірім бүршіктей.

Құрыса амалым,
Сипасын самалың
Ашылып жан сарай,
Нұрлансын жамалым!

АЙ МЕН КҮН

Кемемді толқынға қарсы ескен едім,
Тізеден талай суды кешкен едім.
Ұрпақтарым, соңымдағы аман болшы,
Керегі жоқ бұл фәниде ештеңенің!

Көз салмаймын асыл мен жақұтына,
Қызықпаймын бай-манаптың сарқытына.
Құшағыма Ай менен Күн сыйлаған,
Бөлеші, Алла, әжелік бақытыма!

Көргенмін қу өмірдің түлкісінде,
Бұл жалған тұрақтамас бір пішінде.
Тірліктің тереңіне үңілсе егер,
Бар байлық немерелер күлкісінде!

ҚАРАМА, МЕЙЛІ...

Жылатып мені
соқыр қылайын деп пе едің,
Жан едім мынау
көз тартатын көп-көрім.
Қарама, мейлі,
қиылған қиғаш қасыма,
Күтемін көктен
Күн сәуле шуақ төккенін!

Жек көрем итті
қозғаған өмір өткелін,
Жұмбақтау сырым
ашылмаған көп менің.
Дүлей дауылдың
керегі жоқ соққаны,
Майда самалдың
сүйемін, сипап, өпкенін!

ҮНСІЗ ҚАЛМА

Үнсіз қалма
Қыжылыңды айт маған,
Күндерім аз
Қызық қуып «айттаған».
Сабырымды
Сен ұзаққа сынама,
Мінезім бар
Айтқанымнан қайтпаған.

Көтерем деп
Ойлайсың ба, бағанды,
Өкінерсің
Кір шалғанда жағанды.
Мұз үстінде
Тайғақ болса табаның,
Майып болма,
Мықтап қақшы тағанды!

Кеудеме көкала үйрек келіп қонса...

АЯЗДЫ КҮН

Тағатын мұздан алқа мың,
Барғанда қысқы бақтарға.
Қызы едім ерке Арқаның,
Есімін жазған ақ қарға.

Ойнайды шымшып бетімді,
Аязы тентек – қаңтардың.
Үскірік соққан жел тынды,
Ақ қарға сырды ақтардым.

Көлеңке жерде өскен соң,
Қадірін білем жылы үйдің.
Аяздан ұзап кеткен соң,
Жылынып, аздап жымидым.

АҚҚҰМАН

Аққұман
қайнамайды бұрынғыдай,
Кім лайлады
сезімнің тұнығын-ай!
Жұптасып
ішпеген соң ыстық шайды,
Құлазыған
көңілдің сынығын-ай.
Құманның
сырты жайнап, жылтырайды.
Бүйірі тоқ
болғанмен іші қайғы.
Сыздықтатып
шүмектен шай құйғанда,
Жан дүние
қопарылып, сырқырайды.
Ыстық отта
сабырсыз, жұлқылайды,
Құсып кетсе
Кермек дәм кімге ұнайды?
Иесіне
өкпелеп, жылтыр құман,
Хош иісі шықпай
Бүлк-бүлк бұрқырайды!

ҰЛЫМ – БОЛАШАҒЫМ

Толқынға қарсы жүргізіп келем кемемді,
Ұрпақтарым – жаныма қуат, емі енді.
17 жасқа жеттің бе, желдей жан ұлым,
Еңсеңді көтер, АЗАМАТ болдың сен енді!

Алты Алаштың көсемі – атың ӘЛИХАН,
Жақсы жеміс күтіп жүрген мен – дихан.
Есімің ұлым Арқадан асып, әлемге,
Бастарын исін ақылыңа жер жиһан!

Өсірген жоқпын жасықтау, жалқау, ез ұлды,
Байрақ қылып ұста Әлихан атты есімді!
Оқуда озат болғанға қылма қанағат,
Болашақта төрге тарт, ҚАЗАҚ көшіңді!

КҮЗГІ БАҚ

Қырау басқан
бақ жаққа қырық бардым,
Шашылған
ойларымды құрықтадым.
Күлімдеген жанарымда
мұң ұялап,
Жай түскендей
төбемнен тұрып қалдым.
Ашылған соң
күпиясы құлыптағы,
Көңілім
күлпарша боп сынып қалды.
Жасыл әлем
айырылып жапырағынан,
Шашылды
сезім – әйнек сынықтары!

«Қазақ энциклопедиясы» баспасының
директоры – Бас редакторы
Ж.Тойбаева

**Жұлдыз
ТОЙБЕК**

**КЕУДЕМЕ КӨКАЛА ҮЙРЕК
КЕЛІП ҚОНСА...**

Редакторы
Ұлбала Өлішева

Дизайнері
Нұргелді Есенаманов

ISBN 978-601-7967-14-7

Басуға 28.10.2019 ж. қол қойылды.
Пішімі 60x90 ³/₁₆. Офсеттік баспа. Шартты б.т. 5,2.
Таралымы 5000+50 дана. Тапсырыс №4808.

«Қазақ энциклопедиясы» ЖШС, 050035,
Алматы қаласы, 8-ықшамаудан, 19^а-үй.

Тапсырыс берушінің файлдарынан
Қазақстан Республикасы «Полиграфкомбинат»
ЖШС-нде басылды.
050002, Алматы қаласы, М.Мақатаев көшесі, 41.